

SİLAHLI TERÖR ÖRGÜTÜ ÜYELİĞİ SUÇU ÖZELİNDE BİR TARTIŞMA: SUÇÜSTÜ HALİ YARGI MENSUPLARINA TANINAN ÖZEL USULİ GÜVENCELERİN İSTİSNASI OLABİLİR Mİ?

A DISCUSSION SPECIFIC TO THE CRIME OF BEING A MEMBER
OF AN ARMED TERRORIST ORGANIZATION: CAN THE IN-
FLAGRANTE DELICTO SITUATION BE AN EXCEPTION TO THE
SPECIAL PROCEDURAL SAFEGUARDS GRANTED TO MEMBERS
OF THE JUDICIARY?

Uğur ARSLAN*

Özet: Suçüstü hâli ve buna dayanılarak yapılan yakalama işlemi, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) ve 1982 Anayasası'nda ifadesini bulan kişi özgürlüğü ve güvenliği bakımından önemli hukuksal sonuçları olan ceza ve ceza muhakemesi hukuku kurumudur. Hukuk devleti ilkesi, özgürlük ve güvenlik hakkı gibi temel hak ve hürriyetleri doğrudan etkilediği için suçüstü işleminin somut olayda uygulanma koşullarının var olup olmadığına dair yorumlarda son derece dikkatli davranılması gerekmektedir. Soruşturulmaları ve kovuşturulmaları bakımından kanunla tanınmış özel usuli güvencelere tabi bulunan yargıçların, savcılarının ve yüksek mahkeme üyelerinin darbe girişimi sonrasında, bu özel güvenceler bir tarafa bırakılarak, haklarında suçüstü hali uygulanması ve buna dayanılarak uygulanan yakalama, gözaltına alma ve tutuklama işlemleri gerek iç hukukta gerek de İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) nezdinde tartışılmış ve İHAM ile ulusal yargı mercileri arasında bazı görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. İHAM, yüksek yargı üyeleri ve bunların dışında kalan yargıç ve savcılar hakkında uygulanan suçüstü işlemine ilişkin Anayasa Mahkemesi (AYM) ve Yargıtayın yorumlarını oldukça genişletici bulmuş, bunun öngörülebilirlik ve dolayısıyla yasallık ilkesini ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hukuk Devleti, Özgürlük ve Güvenlik Hakkı, Terör Suçları, Suçüstü Hali, Kesintisiz (mütemadi) Suç

* Dr., uarslantr@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3987-8465, Makalenin Gönderim Tarihi: 25.09.2024, Kabul Tarihi: 29.12.2024

Abstract: In-flagrante delicto is a criminal law institution that is included in the European Convention on Human Rights (ECHR) and the 1982 Constitution and has important legal consequences in terms of the right to personal freedom and personal security. Since the principle of the rule of law directly affects fundamental rights and freedoms, such as the right to liberty and security, it is necessary to be extremely careful in interpreting whether the conditions for applying in-flagrante delicto exist in the concrete case. After the coup attempt on July 15, 2016, the judges, prosecutors, and members of high courts who are subject to special procedural guarantees recognized by law in terms of their detention, arrest, investigation and prosecution, were subjected to a state of in-flagrante delicto, bypassing these special guarantees and their arrests based on this, were discussed both in domestic law and before the ECHR and certain differences of opinion emerged between the ECHR and national courts. The ECHR found the courts' interpretations regarding the in-flagrante delicto procedure applied to Turkish judges and prosecutors to be quite expansive, and concluded that this violated the principle of foreseeability and legality.

Keywords: Rule of Law, Right to Liberty and Security, Terror Crimes, In-Flagrante Delicto, Continuing Offense

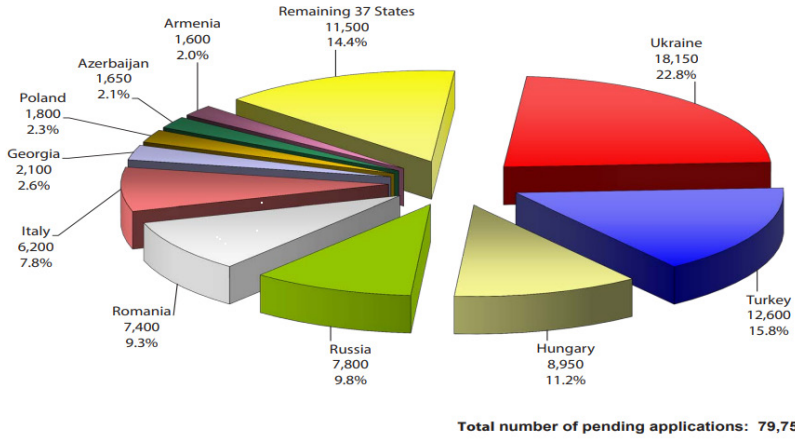
GİRİŞ

15 Temmuz darbe girişiminin hemen akabinde silahlı terör örgütü iddiasıyla çok sayıda yargı mensubu hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılırken, haklarında ağır ceza mahkemesinin yetkisine giren bir suçüstü hali olduğundan bahisle, tabi oldukları özel kanunlardaki usuli güvenceler bir kenara bırakılarak, genel hükümler çerçevesinde yakalama-gözetim altına alma ve tutuklama işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bahse konu yargı mensupları, iç hukuk yollarını tükettikten sonra, haklarında suçüstü işlemi yapıldığını ve sonrasında da gözetim altına alınıp tutuklandıklarını, yaptıkları görev gereği tabi oldukları özel usuli güvencelerin uygulanmadığını, suçüstü işlemi ve devamında gerçekleştirilen işlemler nedeniyle İHAS'ın 5'inci maddesindeki özgürlük ve güvenlik haklarının ihlal edildiğini savunarak İHAM'a başvurmuşlardır.

İHAM, Türk yargı mensuplarının, haklarında suçüstü işlemi tatbik edilerek özgürlük ve güvenlik haklarının ihlal edildiğine ilişkin, yaptıkları birçok başvuruyu *Turan ve Diğerleri-Türkiye* başvurusunda birleştirerek toplu ihlal kararı vermiş, yargıçlık teminatına sahip bu kişilerin tabi oldukları kuralların öngörülebilirlik ve ölçülülük ilkesine aykırı olarak yorumlanmasını ihlal kararına gerekçe olarak göstermiştir.

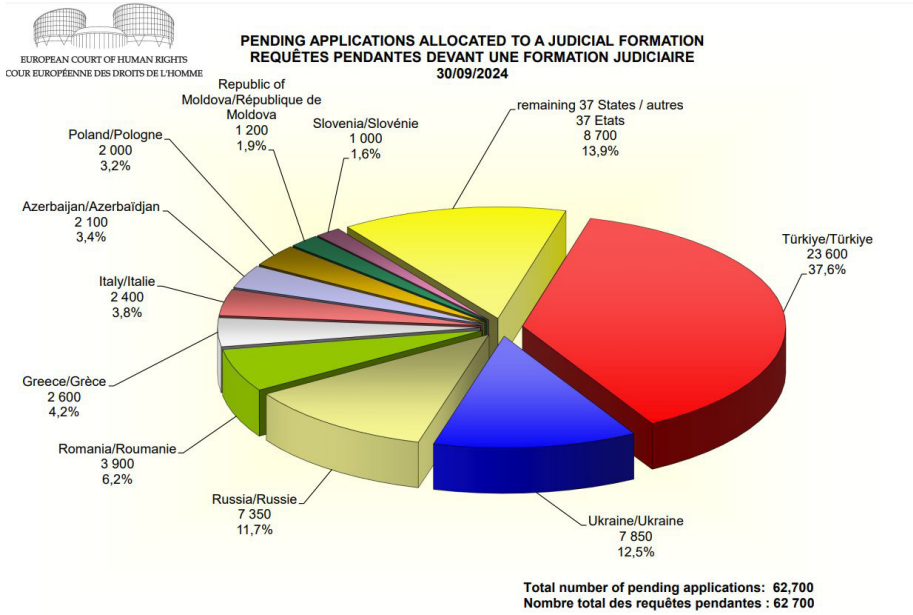
Son yıllarda Türkiye’den İHAM önüne taşınan dosya sayısı ve İHAM Türkiye hakkında vermiş olduğu ihlal kararı sayısı artış göstermiştir. Nitekim, 30.09.2024 tarihi itibarıyla İHAM önündeki başvuru sayısı bakımından Türkiye’nin birinci sırada olduğu belirtilmektedir. İHAM’ın konuya ilişkin grafikleri aşağıdadır:

PENDING CASES AT 31 DECEMBER 2016 (MAIN RESPONDENT STATES)

Tablo 1: 31 Aralık 2016 itibarıyla İHAM önünde bekleyen başvuruların ülkelere göre dağılımı¹

¹ ECHR, Annual Report, s. 193, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/annual_report_2016_eng, erişim tarihi: 21.10.2024.

Tablo 2: 30 Eylül 2024 itibariyle İHAM önünde bekleyen başvuruların ülkelere göre dağılımı²

Bu çalışmada ele alınan konu terör suçlarında suçüstü haline ilişkin olarak sunulan kuramsal çerçevenin yanı sıra, İHAM'ın Türkiye aleyhine yakın tarihte alınan yargı mensuplarına yönelik *Alparslan Altan-Türkiye* başvurusu³ ve *Turan ve diğerleri- Türkiye* başvurusu⁴ kararları üzerine bina edilmiştir. Böylelikle, yargı mensupları hakkında suçüstü işlemi uygulanıp uygulanamayacağı ya da hangi koşullarda uygulanabileceği konusundaki tartışmalar ele alınarak hem literatüre hem de insan hakları konusunda toplumsal duyarlılık ve bilince katkı sağlanması hedeflenmiştir.

² ECHR, Statistical Reports, <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/stats-pending-month-2024-bil> erişim tarihi: 21.10.2024.

³ Alparslan Altan Başvurusu, B. No: 2016/15586, Karar Tarihi: 11.1.2018, RG. 19.1.2018, S. 30306; Alparslan Altan Başvurusu (2), B. No: 2018/22191, Karar Tarihi: 9.5.2019; Alparslan Altan Başvurusu (3), B. No: 2019/25385, Karar Tarihi: 4.11.2020.

⁴ İHAM, Yıldırım Turan ve Diğerleri, B. No: 75805/16-426, İHAM Genel Ağ Sayfası, [https://hudoc.echr.coe.int/eng# %20itemid%22: \[%2001-215088%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%20itemid%22%20%2001-215088%22), erişim tarihi: 12.06.2024.

I. SUÇÜSTÜ HALİ

“Suçüstü” terimi Türk Dil Kurumu (TDK) Güncel Türkçe Sözlük’te; “Birini suç işlerken yakalama; cürmümeşhut, meşhut suç,” olarak tanımlanmıştır.⁵ Türk Hukuk Lügati’nde bu terimin, “meşhut suç”⁶ başlığı altında; “işlenmekte olan suç meşhut suçtur. Bundan başka henüz işlenmiş suç ile suçun işlenmesinden hemen sonra zabıta veya suçtan zarar gören şahıs yahut başkaları tarafından takip edilerek yahut suçun pek az evvel işlendiğini gösteren eşya veya izlerle yakalanan kimsenin işlediği suç da meşhut suç sayılır”⁷ biçiminde tarif edildiği görülmektedir. Mülga Ceza Muhakemeleri Usûl Kanunu’nda (CMUK) ise terim: “İşlenmekte olan suç, meşhut suçtur. Henüz işlenmiş olan suç ile suçun işlenmesinden hemen sonra zabıta veya suçtan zarar gören şahıs yahut başkaları tarafından takip edilerek veya suçun pek az evvel işlendiğini gösteren eşya veya izlerle yakalanan kimsenin işlediği suç da meşhut suç sayılır” şeklinde tanımlanmıştır (CMUK m. 127).⁸ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda (CMK) da CMUK’taki tanımı devam ettirdiği, terimi hemen hemen aynı cümlelerle tanımladığı görülmektedir.⁹ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade

⁵ TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/erişim tarihi: 15.05.2024>.

⁶ Arapça kökenli olan meşhud/meşhut sözcüğü “tanık olunmuş, şahitli” anlamına gelmektedir. Şehadet, şahit, şüheda sözcüklerinin tamamı aynı kökten gelmektedir. Bkz. Nişanyan Sözlük, <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/me%C5%9Fhut erişim tarihi: 15.05.2024>.

⁷ Türk Hukuk Lügati, Türk Hukuk Kurumu, 3. Baskı, Ankara, 1991, s. 231.

⁸ Suçüstü halinde işlenen suçların diğer suçlara oranla kişisel ve toplumsal huzur ve sükûnu daha çok etkilediği, bu nevi suçlara tanık olan halkın daha fazla heyecana kapıldığı, halkta geniş çaplı korku, tedirginlik ve endişeye neden olduğu, halkın devlete olan güvenini sarstığı hususları dikkate alınarak, suçüstü halinde yakalanan failin yargılamasının seri ve çabuk bir şekilde yapılması amacıyla geçmişte 8.6.1936 tarihli ve Meşhut Suçların Muhakemesi Usûlü Hakkındaki Kanun ihdas olunmuş, bu düzenleme ise 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 18’inci maddesi ile ilga edilmiştir Bkz. Haluk Çolak, “Türk Hukukunda Suçüstü Yargılaması” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998, s. 12; AYM 1992 tarihli bir kararında suçüstü halinde yakalanan sanığa 3005 sayılı Kanun uyarınca savunmasını hazırlaması için 3 günlük süre verilmesi kuralını Anayasa’ya aykırı bularak iptal etmişti. Bkz. Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Oğuz Sancakdar/Rıfat Murat Önok, İnsan Hakları El Kitabı, Ankara, Seçkin, 2024, s. 332.

⁹ Madde 2 “j) Suçüstü:

1. İşlenmekte olan suç,

2. Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar

Alma Yönetmeliği'nde yer alan tanımlar da CMK'daki suçüstü tanımıyla aynıdır.

1982 Anayasası'nın "*Yasama dokunulmazlığı*" başlığı taşıyan 83'üncü maddesinin 2'nci fıkrası; "*suçüstü*" terimine yer vermiş fakat terimle ilgili herhangi bir tanımda bulunmamış, sadece ağır cezayı gerektiren suçüstü halinde milletvekillerinin TBMM'nin kararı olmadan da tutulabileceğini (yakalama), sorguya çekilebileceğini, tutuklanabileceğini ve yargılanabileceğini belirtmiştir. Bir düşünceye göre, bir milletvekiline ağır cezayı gerektiren suçüstü halinde rastlanır ve hakkında işlem yapılmazsa vahim bir skandal olacağı için böyle bir hüküm formüle edilmiştir.¹⁰ Diğer bir düşünceye göre ise; suçüstü hali, isnadın ciddiyeti hakkında kuvvetli bir karine anlamına geldiğinden bu durum milletvekili dokunulmazlığı kapsamı dışında tutulmuştur.¹¹ Başka bir görüş ise, suçüstü halinde failin suçluluk hali şüphe ve duraksamaya yer bırakmayacak nitelikte olduğundan anılan hüküm ihdas edilmiştir.¹²

5237 sayılı TCK, mülga 765 sayılı TCK'dan farklı olarak, ağır hapis cezası-hafif hapis cezası ayırımına yer vermemiş, bunun yerine ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası -müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezası sistemini benimsemiştir. Dolayısıyla Anayasa ve kanunlarda geçen ağır hapis cezasını gerektiren "*suçüstü hali*" ibaresindeki "*ağır hapis cezası*" terimini ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlar olarak yorumlamak iktiza etmektedir. Nitekim, 2011 yılında yürürlüğe giren 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un 16 ve 18'inci maddelerinde "*ağır hapis*" terimi yerine "*ağır ceza mahkemelerinin görevine giren suçüstü hali*" ifadesini kullanıldığı görülmektedir. Ağır ceza mahkemelerinin görevleri ise 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile belirlenmiştir.¹³

gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suçu,

3. Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suçu..."

¹⁰ Erdoğan Teziç, Anayasa Hukuku Genel Esaslar, İstanbul, Beta, 2018, s. 459.

¹¹ Ergun Özbudun, Türk Anayasa Hukuku, Ankara, Yetkin, 2023, s. 301.

¹² Zafer Gören, Anayasa Hukuku, Ankara, Yetkin, 2020, s. 236.

¹³ Anayasa'nın 83/2 maddesinde yer alan "ağır" sözcüğünün ceza hukuku kuralları esas alınarak yorumlanması yanlış olduğu, bunun genişletici yorum anlamına geldiği, anayasanın üstünlüğü ilkesi gereğince anayasada yer alan terimlerin ana-

Suçüstü haline yer veren CMK, PVSK ve mevzuattaki diğer hükümlerden suçüstü sayılan hallerin üç farklı şekilde ortaya çıkabileceği anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki işlenmekte olan bir suçun varlığı, ikincisi henüz işlenmiş olan fiilden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından izlenerek yakalanan failin irtikap ettiği suç ve sonuncusu da suç teşkil eden fiilin az önce işlendiğini gösteren eşya veya kanıtlarla yakalanan kimsenin işlediği suçtur.

Öğretide suçüstü halinin, “*dar anlamda suçüstü*” ve “*geniş anlamda suçüstü*” şeklinde ikili tasnifle ele alındığı görülmektedir. Dar anlamda suçüstü; failin suçu irtikap ederken ve daha suç tamamlanmadan yakalanması, geniş anlamda suçüstü ise; suç tamamlandıktan sonra failin yakalanması olarak tarif edilmiştir.¹⁴ Kanuni tabiriyle az evvel işlenen suçlar, failin suç işledikten hemen sonra takip edilerek yakalanması ve failin çok az önce suç işlediğini gösteren eşya, iz ya da belirtilerle yakalanması geniş anlamda suçüstü terimi içinde değerlendirilmektedir.¹⁵

Suçüstüne ilişkin yukarıda sıralanan tüm tanımların ortak noktalarından bir tanesi “*işlenmekte olan suç*” ibaresidir. Bu ibarenin lafzi yorumundan, failin en azından teşebbüs hareketlerine varan eyleminin söz konusu olması gerektiği anlaşılmaktadır¹⁶. Cezalandırılabilirliği öne çeken teşebbüs kurumunu düzenleyen Türk Ceza Kanunu (TCK)’nın 35’inci maddesi, failin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlamasından bahsederek teşebbüs terimini açıklamıştır. Benzer biçimde PVSK’nın yakalamayı düzenleyen 13’üncü maddesi, suça teşebbüs edilmesi halinden bahsederek suçüstü hali için asgari olarak teşebbüs halinde kalan bir suçun varlığının şart olduğunu ortaya koymaktadır. Bütün bu açıklamalardan anlaşılabacağı üzere, teşebbüs teşkil etmeyen hazırlık hareketleri suçüstü halinin konusu olamayacaktır.

yasa hukuku ilkeleri ve kuralları esas alınarak yorumlanması gerektiği yönünde bkz. Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, 2019, s. 557; Fazıl Sağlam, “Anayasa Hukuku Perspektifi ile Ağır Cezayı Gerektiren Suçüstü Hali Kavramı Üzerine Bir Deneme”, *Anayasa Hukuku Dergisi* 8 (15) (2019) s. 229.

¹⁴ Çolak, s. 46.

¹⁵ Çolak, s. 48.

¹⁶ Bahri Öztürk/Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Özge Sırma Gezer/Yasemin F. Saygılar Kırıt/Esra Alan/Özdem Özaydın/Efser Erden Tütüncü/Mehmet Can Tok, *Ceza Muhakemesi Hukuku* Ankara, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 444.

Suçüstü halindeki “suç” işlenmekte olan suç, “suçüstü hali” ise suç işlerken yakalanma halini anlatmaktadır.¹⁷ Şüpheli veya sanığın yargıç kararı olmaksızın özgürlüğünün sınırlandırılması olarak tanımlanan¹⁸ önleme yakalaması ve adli yakalama olarak sınıflandırılan yakalama işlemini kural olarak sadece kolluk güçleri yapabilirken bir istisna hali olarak suçüstü halinin varlığında herkes yakalama işlemini gerçekleştirebilir. “Özel kişilere kamu görevinin aktarılması ile yakalama hakkının doğması” olarak nitelendirilen bu işlem¹⁹ bir düşünceye göre kişinin tutulması, özgürlüğünden mahrum bırakılması veya kaçmasına engel olunması anlamında değil, failin suçu işlerken görülmesini ifade eder.²⁰ Suçüstünde tanık olunmuş suç söz konusu olduğuna göre, somut olayda suçüstü halinin varlığı için fail ve mağdur dışında üçüncü kişilerin varlığı şarttır.²¹

CMK m. 90/1 de suçüstü halinin varlığı halinde kolluk dışındaki kişilerin veya herkesin de suç işlerken rastlanan fail/failler hakkında geçici olarak yakalama yetkisi olduğunu ifade etmiştir.²² “Herkes” fail ve mağdur dışındaki herhangi bir üçüncü şahıs olabilir.

¹⁷ Bu durumda suçüstü kavramının özünün görme değil geniş anlamda yakalama olduğu ileri sürülmüştür Çolak, s. 11.

¹⁸ Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, Seçkin, 2023, s. 291.

¹⁹ Öztürk ve diğerleri, s. 445.

²⁰ Çolak, s. 6.

²¹ Çolak, s. 46.

²² Buna karşın, suçüstü halini anlatan İHAS'ın 5/c maddesi açık bir biçimde herkesin yakalama işlemi yapmaya yetkili olduğundan bahsetmemiştir: “Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması[...]” İHAS mezkûr hükümle suçüstü yakalamasında dahi makul şüphe aranması gerektiğini ifade ederek üçüncü kişinin özgürlüğüne hukuka aykırı müdahalenin gerçekleşmesinin önlenmesini amaçlamıştır. İHAM'a, göre makul şüphe; tarafsız bir gözlemciyi ilgili kimsenin bir suç işlediği konusunda ikna edecek unsurların ya da bilgilerin somut olayda mevcut olması olarak tanımlanmaktadır. Strazburg Mahkemesi, neyin makul olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususunun somut olayın koşulları içinde ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Türk hukukunda makul şüphe, arama işlemi ile bağlantılı olarak tanımlanmış olsa da Anayasa m. 90/son mucibince yakalama işlemi için de en azından makul şüphe seviyesinde bulunan şüphenin varlığı gerekmektedir. Öğretide bu nevi yakalamalarda kuvvetli suç şüphesinin bulunması gerektiğini ifade eden yazarların da bulunduğu görülmektedir.

Suçüstü halindeki failin yakalanması için ne yargıç kararı ne de yetkili mercilerden alınması gereken bir emre ihtiyaç vardır. Nitekim 1982 Anayasası'nın 19'uncu maddesi suçüstü yakalamasında yargıç kararına gerek olmadığını ifade etmektedir.²³ CMK'nın 91 inci maddesinin 1 ve 2'nci fıkralarına göre yakalan fail hakkında Cumhuriyet savcısı gözaltına alma kararı verirse bu kişinin en geç 24 saat içinde yakalama yerine en yakın sulh ceza yargıci önüne çıkarılması icap etmektedir. Bunun için, somut olayda failin suç işlediğini düşündürecek emarelerin varlığı yeterli ve gereklidir.

İlgili mevzuatta yakalama işlemi açısından, suçüstü halinde ortaya çıkabilecek iki ayrı durum varsayımsal olarak ortaya konmuştur. Bunlardan ilki; kişinin o anda suçu işliyor olması, bir başka deyişle, icra hareketleri devam eden bir suçun varlığı, ikinci durum ise; az evvel tamamlanmış bir suç nedeniyle izlenen, yakalanmazsa kaçma ihtimali veya kimliğinin tespiti imkânı ortadan kalkacak olan failin söz konusu olduğu bir senaryodur. Ancak bu iki halden birisinin mevcudiyeti durumunda yapılan yakalama işlemi hukuken meşru bir işlem olarak kabul edilecektir.

Faile suç işlerken rastlanılmasından kastedilenin, suç işlenirken veya suçun işlenmesinden hemen sonra veya suçun işlendiği yere yakın bir yerde yakalama işleminin gerçekleştirilmesi olduğu ifade edilmiştir.²⁴ Böyle bir halde failin kaçma olasılığının olması ya da kimliğinin belirlenememesi gibi ilave koşullara kanun koyucu gerek görmemiştir.²⁵ Failin izlenerek yakalanması durumunda ise önemli olan nokta izlemenin suçüstü durumuna dayanılarak yapılmış olması ve izlemenin kesintiye uğramamış olmasıdır.²⁶ Hukuka uygun bir izleme işlemi olması için failin kaçma olasılığının bulunması veya kimliğini belirleme imkanının bulunmaması şeklinde formüle edilen koşulların mevcudiyeti aranmaktadır (CMK m. 90/1).²⁷ Somut olayın özellikle-

²³ "[...] Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılır, bunun şartlarını kanun gösterir"

²⁴ Çolak, s. 48.

²⁵ Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoglu, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 311.

²⁶ Öztürk ve diğerleri, s. 445.

²⁷ "20.07.2014 tarihinde saat 11.30 sıralarında asayiş görevini ifa eden kolluk görevlilerinin, Gölbaşı Mahallesi, ... Caddesi, Küçükaba Mezarlığı yakınlarında, ken-

ri dikkate alınarak genel yaşam tecrübesine göre, failin hemen yakalanmadığında kaçmak suretiyle ceza soruşturmasından kurtulacağı değerlendiriliyorsa kaçma olasılığından söz edilebilir. Fail kimliğine ilişkin doğru bilgi vermediği anlaşılıyorsa araştırma yapılmadan da kimliği tespit edilemeyecekse bu durumda da suçüstü halinde yakalama hak ve yetkisi doğmaktadır.²⁸

dilerini fark edip geldiği istikamete dönüş yapmaya çalışan... plaka sayılı aracı durdurdukları, kimliği hakkında sorulan sorulara çelişkili bilgiler veren sanığın gerekli incelemelerin yapılması amacıyla araç ile birlikte emniyet müdürlüğüne götürüldüğü, burada yapılan aramada, aracın direksiyonu altına gizlenmiş, koli bandına sarılı paket içerisinde suç konusu eroinin ele geçirildiği olayda; (g)erek olay tutanağı içeriğinden gerekse tutanak düzenleyici tanıklardan ...'un "aracın şoför mahallinin bulunduğu ön kısımda, direksiyonun alt bölümünde, dışarıdan bakıldığında ilk bakışta fark edilmeyecek alanda elle yapılan kontrol sırasında sert bir cisimden şüphelenildiği" şeklindeki beyanından da anlaşıldığı üzere, sanığın sürücülüğünü yaptığı aracın dışarıdan bakıldığında içerisi görünür yerlerinden olmayan direksiyonunun altında yapılan arama işleminin PVSK'nın 4/A maddesi kapsamında kontrol olarak değerlendirilemeyeceği, suç konusu uyuşturucu maddelerin ele geçirilme anına kadar suçüstü hâlinin söz konusu olmadığı, araçların dışarıdan bakıldığında görünür yerlerinden olmayan bölümlerinde gerçekleştirilecek arama işlemi için, CMK'nın 116 ve devamı maddeleri uyarınca hâkimden karar veya Cumhuriyet savcısından yazılı emir alınması ya da PVSK'nın 9. maddesi gereğince usulüne uygun olarak alınmış bir önleme araması kararının gerekli olduğu, ancak dosya kapsamında bu tür bir arama kararı ya da yazılı arama emrinin bulunmadığı, derhâl işlem yapılmadığı takdirde işlendiği iddia edilen suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolacağına diğer bir anlatımla gecikmesinde sakınca bulunduğuna ilişkin hiçbir bilgi ve belgenin de olmadığı anlaşıldığından, suç konusu uyuşturucu maddenin hukuka aykırı olarak elde edilen delil niteliğinde olması nedeniyle ...hükme esas alınamayacağı, hukuka uygun olmayan arama işlemi sonucunda ele geçirilen maddi deliller değerlendirme dışında tutulduğunda, sanığın atılı suçu işlediğini gösterir mahkûmiyetini gerektirecek nitelikte başka delilin de bulunmadığı dikkate alındığında Özel Daire kararında bir isabet-sizlik bulunmadığı kabul edilmelidir", bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu (YCGK), 2.5.2019, E. 2016/465, K. 2019/369, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 10.06.2024;

²⁸ Öztürk ve diğerleri, s. 446; bu tür yakalamaya muhatap olan failin durumunun muhafaza altına alma olduğu ifade edilmiştir. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesine göre muhafaza altına alma; "kanunun yetki verdiği hallerde merci önüne çıkarılması gereken kişinin ilgili kurum veya kişi teslim alıncaya kadar sağlıklarına zarar verilmeyecek şekilde ve zorunlu olduğu ölçüde özgürlüklerinin kısıtlanıp alıkonulması" şeklinde tarif edilmiştir.

II. ÖRGÜTLÜ SUÇLAR VE TERÖR SUÇLARI

A. Suç İşlemek İçin Örgüt Kurma Suçu (TCK m. 220)

1. Tanım Olarak Örgüt

İnsan her şeyi tek başına yapabilecek /başarabilecek psikolojik ve fizyolojik kapasiteye sahip değildir. Kimi yetersizlikler, beslenme, barınma, güvenlik gibi temel ihtiyaçlar insanların kendi aralarında güçlerini birleştirmeye ve iş birliğine yöneltir. Bu iş birliği hali ise toplumsal kurumların ve örgütsel yapıların temelini oluşturur.²⁹

Örgütlerin; hukuk, sosyoloji, sosyal psikoloji, psikoloji, iktisat, işletme, kamu yönetimi, antropoloji ve siyaset bilimi gibi çeşitli bilimlerin ortak çalışma alanı olması, örgütlere farklı açılardan bakılmasına ve örgüt terimi hakkında farklı tanımlar oluşturulmasına neden olmuştur. Bu farklı bakış açıları nedeniyle “örgüt” terimi hakkında disiplinler arası ortak bir tanımlama yapılması mümkün olmamıştır.³⁰

Örgüt TDK Güncel Türkçe Sözlükte; “*ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik; teşekkül, teşkilat*” biçiminde tanımlanmıştır.³¹ Bir başka tanıma göre ise örgüt, ast-üst ilişkisinin ve devamlılığın olduğu, somut bir birleşmedir.³² Kişilerin belli bir amaç için organize biçimde bir araya gelmelerine ve yahut organize bir biçimde teşkilatlanmalarına/ yapılanmalarına örgüt denilmektedir. Bernard’a göre, iki veya daha fazla kişinin bilinçli olarak eşgüdümlemiş etkinlik güçlerinden oluşan sisteme örgüt adı verilir.³³

Örgütler çok amaçlı, çok işlevli, birbirleriyle ilişkili birçok alt sistemden oluşan, dinamik- açık sistemlerdir. Örgüte ilişkin temel kavramlar; insan kaynağı, sistem, iş birliği, iş bölümü, yetki hiyerarşisi, eşgüdüm, sorumluluk ve amaçtır.³⁴

²⁹ Mehmet Alıç, “Örgütler”, *Eğitim Yönetimi* 1 (I) (1995) s. 1.

³⁰ Alıç, s. 2.

³¹ Alıç, s. 2.

³² Ayhan Bozlak, “Çıkar Amaçlı Organize Suçlarla Mücadeleye İlişkin Temel Hukukî Düzenlemeler ve Başlıca İlkeler”, *Polis Bilimleri Dergisi* XI (3) 2009, s. 63-64.

³³ Barnard, Chester. *The Functions of The Executive*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1988, s. 82’den aktaran Alıç, s. 3.

³⁴ Alıç, s. 4.

Bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kendilerini temsil eden toplu teşekkül oluşturarak bir araya gelmeleri hakkı biçiminde tanımlanan.³⁵ İHAS'ın 11'inci maddesi ile 1982 Anayasası'nın dernek kurma hürriyeti, sendika kurma hakkı ve siyasi parti kurma hakkı gibi hak ve hürriyetlerinin düzenlendiği hükümlerde güvence altına alınan, örgütlenme hakkı; serbest biçimde, önceden izin almaksızın örgüt kurma veya bireylerin kendi seçtikleri örgütlere üye olma, örgüt üyelerinin kendi tüzükleri ve kurallarını belirleme, temsilcilerini özgürce seçme, örgüt yönetimini düzenleme ve programlarını özgürce geliştirme, müdahalelere karşı korunma talep etme ve uluslararası örgütlere üye olabilme haklarını içermektedir.³⁶ Bu hakkın medeni, siyasi ve ekonomik yönleri vardır ve buna göre de farklı farklı örgüt biçimleri ortaya çıkmaktadır.³⁷

Demokratik hukuk devletlerinde toplumu oluşturan bireylerin ortak düşünce ve değer etrafında toplanabilmeleri, dernek vakıf, sendika, şirket, siyasi parti, meslek örgütü (ismi ne olursa olsun) farklı yapıların çatısı altında bir araya gelebilmeleri, kimi faaliyetler icra etmeleri, ortak bir dil kullanarak taleplerini ortaya koymaları, iktidarı, otoriteyi ve yönetimi eleştirebilmeleri çok sesliliğin ve dolayısıyla demokratik hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarından bir tanesidir. Bu nevi yapılar suç işlemek için kurulmadığı müddetçe sırf örgütlen-diler diye kimseye ceza sorumluluğu yüklenmemesi gerekir.³⁸

³⁵ D.J. Harris ve M. O'Boyle ve E.P. Bates ve C.M. Buckley, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Çev. Mehveş Bingöllü ve Ulaş Karan, Avrupa Konseyi, Ankara, 2013, s. 542.

³⁶ Uluslararası Çalışma Örgütü, Örgütlenme Özgürlüğü, Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi Kararları Derlemesi Çev. Çağla Ünlütürk Ulutaş, Cenevre, Altıncı baskı, 2018, s. 19 vd.

³⁷ Ulaş Karan, Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi - 3, Ankara, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi, 2018, s. 4.

³⁸ Ersan Şen/H. Sefa Eryıldız, Suç Örgütleri, Ankara, Seçkin, 2024, s. 36; Buna karşın, mülga 765 sayılı TCK'nın 141 ve 142'nci maddeleri bir zümrenin diğer zümreler üzerinde hakimiyet kurmasını amaçlayan gizli cemiyet kurma, bu cemiyetlere üye olma ve bunların propagandasını yapma eylemlerini cezalandırırken bu maddelerde 1951 yılında yapılan değişiklikle suçun unsurları arasından cebir ve şiddetin çıkarılması ile cezalandırılabilirliğin alanını oldukça genişletmiştir.

2. Suç İşlemek İçin Örgüt Kurma Suçu

“Mafya”, “çete” veya “çıkarcı amaçlı suç örgütü” gibi isimlerle somutlaşan organize suç örgütlerinin daha çok kara para aklama, insan kaçakçılığı, uyuşturucu madde ticareti, silah-mühimmat kaçakçılığı, tehlikeli madde kaçakçılığı, dolandırıcılık, cinsel suçlar, organ ticareti, ihaleye fesat karıştırma gibi ekonomik ve parasal yönü ağır basan suçlar etrafında yapılandıkları görülmektedir. Keza bu örgütler arazi/ arsa rantı, çek-senet, kumar, otopark, eğlence yerleri, haraç, tefecilik gibi alanlarda faaliyetlerini yoğunlaştırmaktadırlar. Bu tip örgütlerin ekonomik koşulların kötüleştiği, enflasyonun ve işsizliğin arttığı, ekonomik krizlerin ortaya çıktığı dönemlerde daha da çoğaldığı, mevcut olanların ise daha çok güç devşirdikleri anlaşılmaktadır.³⁹ Örgüt mensupları için örgütlenme nihai amaç değildir. Örgüt amaca ulaşmak için araç olarak kullanılan bir mekanizmadır.

Örgütlü suçluluk; ortak bir amaç (bu amaç belirli bir ya da birden fazla suç olabilir) için hiyerarşik olarak (ast-üst veya emir-komuta ilişkisinin olduğu dikey yapılanma), disiplinli, sürekli ve kamu düzenini bozacak şekilde bir araya gelen kişilerin birlikte suç işlemesi olarak ifade edilebilir.⁴⁰ Bir başka tanıma göre suç örgütü; “süreklilik arz eden, iç disiplini bulunan, hiyerarşik bir yapıya sahip olan, kısmen ya da tamamen yasal olmayan yollarla malî veya ticari kazanç elde etme amacını gaye edinen gruplardır”.⁴¹ Bu kapsamda Türkiye’nin taraf olduğu 2000 tarihli Sınır-Şaşı Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ni de anmak gerekir. Bu sözleşmede örgütlü suç; “doğrudan veya dolaylı olarak malî veya diğerc bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri var olan ve bu Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup” şeklinde ile tarif edilmiştir.⁴²

³⁹ Mahmut Gökpinar, “Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Organize Suç”, *TBB Dergisi* 60, 2005, s. 225.

⁴⁰ Yenisey/Nuhoğlu, s. 874; Vesile Sonay Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan Kitabı, İstanbul, 2013, s. 678.

⁴¹ Mehmet Emin Artuk/ Ahmet Gökçen/ Caner Yenidünya, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, Ankara, Adalet, 2016, s. 837.

⁴² Sözleşme Metni için bkz. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020102044bm_45.pdf, erişim tarihi: 15.06.2024

1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu (Zanardelli)'nin iktibasla mülga 765 sayılı TCK'nın 168'inci ve "*cürüm işlemek amacıyla teşekkül oluşturma*" başlığı taşıyan 313'üncü maddesinde suç örgütünün tanımı yapıldığı görülmektedir. 1 Ağustos 1999 tarih ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nun 1'inci maddesinde de suç örgütü tanımlanmıştır. Keza, mülga 1412 sayılı CMUK'ta örgütlü suçlara özgü iletişimin dinlenmesi veya tespiti, gizli izleme, kayıt ve verilerin incelenmesi, gizli görevli kullanılması, yurt dışına çıkış yasağı gibi kimi koruma tedbirleri ihdas edilmiştir. 2005 yılında yürürlüğe giren TCK'nın "*Topluma karşı suçlar*" başlıklı üçüncü kısmın "*Kamu Barışına Karşı Suçlar*" başlıklı beşinci bölümünde suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna 220'nci maddede yer verilmiştir.

Öğretide ağırlıkta olan görüş, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun mağdurunun genel olarak toplum olduğu yönündedir.⁴³ Bir düşünceye göre, zaten bütün suçlar topluma karşı işlendiğinden bu suçun mağduru kamu düzenini sağlamakla görevli kamu idaresi yani kolluktur.⁴⁴ Başka bir düşünceye göre, bu suçun mağdurunu tanımlamak olanaksızdır.⁴⁵ TCK m. 220'nin gerekçesinde örgüt kurmanın işlenmesi amaçlanan suçlar açısından araç niteliğinde olduğu, faille kolaylık sağladığı ifade edilerek bu suçla korunan hukuksal değerlerin kamu güvenliği ve barışı ile bireylerin anayasal temel hak ve hürriyetleri olduğu belirtilmiştir.⁴⁶

TCK'nın 220'nci maddesi çok faili suç ve somut tehlike suçu şeklinde formüle edilmiştir.⁴⁷ Korunan hukukî değerlerin toplumsal barış

⁴³ Caner Yenidünya/Zafer İçer, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan Özel Sayısı 19 (2) (2013) s. 816.

⁴⁴ Zeki Hafizoğulları/Günal Kurşun, "Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk", *TBB Dergisi* (71) (2007) s. 36.

⁴⁵ Tozman, s. 170; Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Rıfat Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Ankara, Seçkin, s. 910.

⁴⁶ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Mevzuatı*, Cilt I, Ankara, Seçkin, 2023, s. 442; TCK m. 220'nin ceza sorumluluk alanını oldukça genişlettiği, iştirak alanını daralttığı, çok faili suçlar ile örgüt suçlarının birbirine karıştırıldığı ve bu yönüyle temel hak ve hürriyetler bakımından beklenen faydayı sağlamadığı telafisi güç zararlara neden olduğu yönünde bkz. Şen/Eryıldız, s. 40 vd.

⁴⁷ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin, 2023, s. 412-413; Hafizoğulları/Kurşun, s. 36; Yargıtay 10. CD, E. 2012/39897, K. 2012/55096, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 13.06.2024; madde başlığının

olduğu bu suça ilişkin madde lafzında suçun maddi unsuruna ilişkin hareketler; örgüt kurma, örgütü yönetme ve örgüte katılma şeklinde belirlendiği için seçimlik hareketli bir suç söz konusudur.⁴⁸ TCK m. 220 gereğince somut olayda (üye sayısı, elverişlilik, süreklilik, hiyerarşi gibi unsurlar da mevcutsa) kanun koyucunun suç saydığı fiilleri işlemek için örgüt kuranlar, örgütü yönetenler, örgüte üye olanlar sorumlu olurlar. Başka bir söyleyişle, bu suçun maddi unsurunu oluşturan hareketler örgüt kurmak, örgütü yönetmek ve örgüte üye olmaktır.

Bir düşünceye göre, bu suçu oluşturan bahse konu fiiller, bizatihi mahiyetleri itibariyle amaç suçlara yönelik hazırlık hareketleri niteliğindedir.⁴⁹ Nitekim, kanun koyucu hazırlık hareketlerini cezalandırmama yönündeki suç ve ceza politikasının bir yansıması olarak bu nevi fiilleri TCK kapsamında değerlendirmemiş ve fakat toplumsal barışı, temel hak ve hürriyetleri hedef alan, korunmak istenen hukuksal değer bakımından ağır ve yakın zarar tehlikesi doğuran örgütsel suçlara ait hazırlık hareketleri bu kuraldan istisna tutulmuştur.⁵⁰ Başka bir söyleyişle bu suçla cezalandırılabilirlik alanı öne çekilmiş olmaktadır.

Birden fazla kişinin bir araya gelerek suç işlemesi tek başına örgütün varlığını kabul etmek için yeterli değildir. Suç işlemek için bir araya gelmiş kişilerin en az üç kişiden müteşekkil olması, bunların arasında gevşek de olsa hiyerarşik yapının (ast-üst ilişkisi) olması, bu birlikteliğin süreklilik göstermesi ve amaçlanan suçu/suçları gerçekleştirmeye elverişli üye sayısına araç ve gerece sahip olunması iktiza etmektedir.⁵¹ Nitekim, “*Suç işlemek amacıyla örgüt kurma*” başlığı taşı-

madde içeriğini temsil etmekten uzak olduğu yönündeki eleştiriler için bkz. Vesile Sonay Evik, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan Kitabı, İstanbul, 2013, s. 672.

⁴⁸ Yusuf Emek, “Terörizm Çerçevesinde Terör Örgütü Kurma, Yönetme ve Üye Olma Suçu”, Doktora Tezi, İstanbul, 2016, s. 162.

⁴⁹ Evik, s. 672.

⁵⁰ Evik, s. 673.

⁵¹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 911; Evik, s. 683; Cihan Kavlak, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, Ankara, Seçkin, 2017, s. 365; Önder Tozman, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, Ankara, Adalet, 2017, s. 177; İzzet Özgenç, Suç Örgütleri, Ankara, Seçkin, 2023, s. 274; Çetin Özek, “Organize Suç”, Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 195; Vesile Sonay Evik, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, İstanbul, Beta, 2008, s. 6; Yenedünya/İçer, s. 799 vd.; Osman Yaşar/Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt 5, Ankara, 2010, s. 6229; “...Soyut bir

yan TCK'nın 220'nci maddesinin gerekçesinde de hiyerarşik bağ, devamlılık, elverişlilik ve ortak amaç unsurlarına vurgu yapıldığı görülmektedir.⁵² Suç işlemek amacı etrafında fiilî bir birleşme yeterli olup, örgütün varlığının kabulü için suç işlenmesine gerek bulunmadığı gibi işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün olmakla birlikte, zorunluluk arz etmemektedir.⁵³ Özetle, suç örgütünün varlığı için gerekli unsurların; suç işleme amacı etrafında fiilî bir birleşme, devamlılık/süreklilik, en az üç kişiden oluşan üye sayısı, amaçlanan suçları işlemeye elverişli üye, araç ve gereç ve hiyerarşik yapılanma şeklinde belirlendiği görülmektedir.⁵⁴

Silahlı örgüt suçu, suç örgütünün özel bir şeklini oluşturmaktadır. TCK m. 220 bakımından örgütün silahlı olması suçun maddi unsurları arasında gösterilmemiştir. Somut olayda silahlı bir örgüt söz konusu ise bu durum nitelikli hal olarak kabul edilecektir. (TCK m. 220/3).

TCK'nın 220'nci maddesi, silahlı örgüt (TCK m. 314) ve terör örgütü (TMK m. 7) suçları için genel ve tamamlayıcı niteliktedir.⁵⁵ Örgüt suçluluğu TCK m. 220 ile bağımsız bir suç haline getirilmişse de kimi suçlar bakımından da nitelikli hal olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim TCK m. 314/3 hükmünde de *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin hükümler, bu suç açısından da aynen uygulanır"* denilmek suretiyle, TCK'nın 220'nci maddesinin genel ve tamamlayıcı niteliği açıkça ortaya konulmuştur.⁵⁶ TCK'nın 220. maddesinin genel

birleşmeden ziyade bünyesinde organik ve hiyerarşik yapı ve dolayısıyla alt üst ilişkisi, emir komuta zincirinin hakim olduğu bir yapılanma olup, bu ilişki nedeniyle mensupları üzerinde hakimiyet kuran güç kaynağı niteliğini kazanmaktadır. Altlık üstlük ilişkisi, emir ve talimat yetkisini içerir basit de olsa hiyerarşinin mevcudiyeti ve belirsiz sayıda suçlar işlemek için bir araya gelmenin devamlılığını gösteren dış emarelerin varlığı ve amaçlanan suçlar için örgütsel yapı, üye, araç gereç bakımından elverişli olması gereklidir. Örgütün amaçlarına ulaşmak bakımından bu niteliklere sahip olup olmadığı somut olaya göre belirlenmelidir", Bkz. Yargıtay 16. CD, 21.04.2016, E. 2015/4672, K. 2016/2330, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 15.06.2024.

⁵² Özgenç, Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, s. 442 vd.

⁵³ YCGK, 03.04.2007, E. 2006/10-253, 2007/80 K.'dan aktaran Yenidünya/İçer, s. 805.

⁵⁴ Şen/Eryıldız, s. 37; madde metninde elverişlilik unsuruna yer verilmesinin isabetli olmadığına ilişkin eleştiriler için bkz. Hafızoğulları/Kurşun, s. 36.

⁵⁵ Emek, s. 362;

⁵⁶ Tülay Kitapçıoğlu Yüksel, "Silahlı Örgütlenme Suçu (TCK m.314)", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 72 (1) (2023) s. 296.

ve tamamlayıcı nitelikli olmasının bir yansıması olarak terör suçları dışında, söz gelimi 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 4'üncü maddesinde yer alan suçun örgüt çatısı altında ika edilmesi halinde TCK m. 220 hükümlerine gönderme yapılması bu kabildendir.⁵⁷

B. Türk Hukukunda Terör Suçları

1. Tanımlar

a. Terör

Latince de titremek, korkmak anlamına gelen “*terrere*” sözcüğü Fransızcaya ve titreme, büyük korku, dehşet ve yıldırıma dayalı yönetim anlamlarında kullanılan “*terreur*” kelimesi olarak geçmiştir⁵⁸. Sözcüğün İngilizcedeki karşılığı ise “*terror*” kelimesidir⁵⁹. Öğretide, egemen ve zorba anlamlarına gelen “*tiran*”⁶⁰ sözcüğü ile terör kelimesinin aynı kökten geldiği yönünde düşünceler ileri sürülmüştür.⁶¹ Batı dillerinden dilimize giren bu kelime sözlüklerde; “karşı tarafa korku salma”, “cana kıyma”, “malı yakıp yıkma”, “yıldırı”, “tedhiş” ifadeleri ile tarif edilmektedir⁶². Büyük ölçekte korku veren ve bireylerde/halkta yılgınlık yaratan eylemler bu terim için yapılan tanımlardan bir başkasıdır.⁶³

Öğretide teröre dair birçok tanımın yapıldığı görülmektedir.⁶⁴ Sözgelimi, Prof. Dönmezer'e göre terör, şiddetin; sosyal, ulusal, ırk-

⁵⁷ Şen/Eryıldız, s. 54, 99.

⁵⁸ Dictionnaire De Français, <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/terreur/77456>, erişim tarihi: 15.05.2024.

⁵⁹ ErcanÇitlioğlu, GriTehditTerörizm, Ankara, DestekYayınları, 2008, s. 14; Oxford English Dictionary, <https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entriespara.q=terror>, erişim tarihi: 20.05.2024.

⁶⁰ Nişanyan Sözlük, <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/tiran>, erişim tarihi: 15.05.2024.

⁶¹ Jonathan Fine. “Political and Philological Origins of the Term ‘Terrorism’ from the Ancient Near East to Our Times” Middle Eastern Studies 46 (2) (2010): 271–88.

⁶² TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>; Nişanyan Sözlük, <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/ter%C3%B6r>, erişim tarihi: 20.05.2024

⁶³ Tulga Uyar, Terörle Malî ve Hukukî Mücadele, Ankara, Adalet Yay. 2008, s. 6; Atilla Yayla, “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi XLV (1-4) (1990) s. 335.

⁶⁴ Detaylı tanımlar için bkz. Sabri Dilmaç, “Terörizmde Tanım Sorunu ve Yaklaşımlar”, Doktora Tezi, Ankara, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, 2011, s. 83 vd.

sal, dinsel, fesat çıkarıcı vb. amaçlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma çıkarmak, ülkeyi savaşa tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır.⁶⁵ Prof. Bayraktar ise terörü; iktidara ya da siyasal amaca erişmek için şiddete başvurma veya toplumda baskı, korku, yılgınlık yaratılması şeklinde tarif etmiştir.⁶⁶ Prof. Hafızogulları'na göre, belli bir düşünce veya ideolojiyle, siyasal iktidarı ele geçirmeye çalışan acımasız şiddet hareketi terör olarak nitelendirilebilir.⁶⁷

Terör terimi 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1'inci maddesinde de tanımlanmış bu tanımda daha çok yonteme ve terör fiilinin amaç unsuruna yer verilmiştir. Öğretide bir eylemin terör eylemi olarak kabul edilebilmesi için; suç teşkil eden bir eylemin varlığı, suçun işleniş biçimi (yöntem), amaç ve örgütsel birliktelik olmak üzere dört unsurun varlığı aranmıştır.⁶⁸

b. Terörizm

Terörizm teriminin ilk defa 1793-1794 yıllarındaki Fransız Jacoben hükümetin muhaliflerine karşı giriştiği eylemler için kullanıldığı ve bunun yukarıdan aşağıya terörün, başka bir ifadeyle, devlet terörünün ilk örneği olduğu belirtilmiştir.⁶⁹ Terörizmin zamanla yeni yeni yöntemler denediği görülmektedir. Eylemlerde kullanılan şiddetin dozajı artmış, büyük çapta tahribata sebebiyet verebilen, toplu ölüm ve hatta kitlesel imha yeteneği elde edilmiştir. Terörizm yerelden çıkarak uluslararasılaşmış ve artık siviller de hedef alınmaya başlanmıştır. Gerçekten de, yüzyılın başlarında Fransız Dışişleri Bakanı Louis Barthou, Yugoslavya Kralı Aleksandr, ABD Başkanı John F. Kennedy ve Hindistan Başbakanı Indira Gandhi gibi devlet adamları hedefken son dönemde, özellikle 11 Eylül ve sonrasında kişilerin yerini Dünya Ticaret Merkezi gibi sembol hedefler almış, Arap Baharı sonrasında ortaya çıkan IŞID gibi örgütler ise Avrupa başkentlerinde; sivillerin üzerine araç sürme,

⁶⁵ Sulhi Dönmezer, *Kriminoloji*, Ankara, 2020, s. 12.

⁶⁶ Köksal Bayraktar, *Siyasal Suç*, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982, s. 158, 159

⁶⁷ Hafızogulları/Kurşun, s. 47.

⁶⁸ Bilal Osmanoglu/Fahrettin Kıdıl, "Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Suçu Kavramları Üzerine Bir İnceleme", *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi* Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, 21 (Özel S.) (2019) s. 1141-1177.

⁶⁹ Walter Laqueur, *Terrorism*, Boston, Little Brown and Company, 1977, s. 6.

sivillere bıçaklı saldırı ve canlı bomba gibi eylemleri yöntem olarak benimsemişlerdir.

Küreselleşme sayesinde ülke sınırlarının ortadan kalkması veya sınır geçirgenliğinin artması, teknolojik yeniliklerin sağladığı kolaylıklar sayesinde terör örgütleri insan gücü, ikmal ve lojistik destek ve temin imkanlarını artırmış bu da uluslararası terörizmin yayılmasında etkili olmuştur. Evvelce terör örgütü sadece içinde bulunduğu ülkeyi hedef alırken terörün bu yeni şeklinde herhangi bir ülkenin toprağı hedef olabilmektedir. Küresel ya da uluslararasılaşmış, terörizmin bu yeni şekli ile mücadele edebilmek için 1960'lı yıllardan itibaren ulusal ve uluslararası alanda önemli adımlar atılmış, ülkeler ulusal güvenlik konseptlerini ve stratejilerini güncelleyip değişen koşullara uyarlamaya çalışmışlardır.⁷⁰

Terörizm, siyasal amaçlar için örgütlü/ sistemli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışı doğrultusunda⁷¹ siyasal talepleri kabul ettirmek üzere; kişileri, grupları, toplumu ve hükümeti yıldırma için sistematik olarak öldürme, tahrip etme, yakıp-yıkma, bombalama, patlatma, ulaşım araçları veyahut kişilerin kaçırılması gibi eylemler ya da bunların yapılacağına dair tehdidin alıcıya/ilgili-sine/topluma ulaştırılmasıdır⁷². Bahse konu siyasal amaçlar; etnik terör, ayrılıkçı terör, bölücü terör ve dini köktenci terör şeklinde tezahür etmekte ve terör örgütleri genel olarak çağdaş demokratik düzeni ve hukuk devletini hedef almaktadır.

Terörizmin siyasi amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli olarak terör yöntemleri kullanmayı benimseyen strateji anlayışı olduğu yukarıda ifade edilmiştir. Genel olarak bakıldığında terör şiddetin aşırı biçimini, terörizm ise siyasal amaç için şiddetin yöntem olarak seçilmesini ifade etmektedir.⁷³ Terör; kontrolsüzce, tesadüfi, münferit, sistematik veya organize olmayan aşırı şiddet ve katliamlar şeklinde

⁷⁰ BM, BM Güvenlik Konseyi, ICAO gibi BM alt birimleri, ASEAN, Afrika Birliği Örgütü, AB, G7 ülkeleri, UAEK, AGİT ve NATO gibi uluslararası kuruluşların çatısı altında ortaya konan düzenlemeler programlar, strateji belgeleri, oluşturulan komite ve görev güçleri vs. hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Dilmaç, s. 60 vd.

⁷¹ Muhittin Soyvural, *Terörizmin Anatomisi*, İstanbul, Başar Ofset, 1997, s. 17.

⁷² Paul Wilkinson, *Terrorism and the Liberal State*, New York, New York University Press, 1979, s. 49.

⁷³ Dilmaç, s. 91.

ortaya çıkabilen, çoğu kez anlık veya kısa süreli şiddeti ifade ederken, terörizm ise; sistematik, iradi, çoğu kez örgütlü, belirli bir amaca matuf ve stratejik nitelikleri haizdir.⁷⁴ Bu nedenle her türlü şiddet hareketini terör olarak tanımlamak mümkünken; terörizm daha dar bir alanı ifade etmektedir. Kısaca; “siyasal amaçlı şiddet”, “şiddet yoluyla politika” veya “şiddetin özel bir biçimi” olarak da tarif edilen⁷⁵ terörizm terimi; “yıldırma”, “kanundışı ve acımasız biçimde şiddet içeren vasıtalarla başvurarak siyasal mücadele yapma” anlamına gelmektedir.⁷⁶ Dolayısıyla terörizm terimi ile siyasi unsur arasında ayrılmaz bir bağ vardır.⁷⁷

Terörizm terimi TDK Güncel Türkçe Sözlükte; “Bir siyasi davayı zorla kabul ettirmek için karşı tarafa korku salacak, cana veya mala kıyacak davranışlarda bulunma; yıldırıncılık, yıldırımcılık, terörcülük, tedhişçilik” biçiminde tanımlanmıştır.⁷⁸ Bir başka tanıma göre terörizm, devlet otoritesini zaafa uğratmak/ yıkmak, rejimi değiştirmek veya belirli amaçları gerçekleştirmek için girişilen siyasal nitelikli şiddet eylemlerinin tümüdür.⁷⁹

Terörizm; demokratik düzeni yıkmak amacına yönelik olarak, özü icabı korkuya açık olan toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin ve bunların iradelerinin direncini kırmaya, matuf, elverişli vasıtalarla gerçekleştirilen ve vicdani-ahlaki-sosyal-insani vs. tüm değerleri hedef alan acımasız bir şiddet kullanımıdır⁸⁰. Terörizm, yasadışı, siyasal/politik veya stratejik hedefleri gerçekleştirmek için insanlara saldırılması, onların korkutulması- yıldırılması, masum insanlara karşı bilinçli ve planlı bir şekilde şiddet uygulanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunulmasıdır.

⁷⁴ Cenker Korhan Demir, *Ayaklanmalar ve Ayaklanmalara Karşı Koyma: Kavramlar, Stratejiler ve Ülke Tecrübeleri*, Ankara, Nobel Yayınları, 2017, s. 161.

⁷⁵ Yusuf F. Şen, “Şiddet, Siyasal Şiddet ve Terör”, *Radikalleşme Şiddet ve Terörizm*, Ed. Salih Zeki Haklı, Ankara, Polis Akademisi Yayınları, 2018, s. 29-30.

⁷⁶ *Hafızogulları/Kurşun*, s. 47.

⁷⁷ Hamide Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, İstanbul, Beta, 1999, s. 101; Sertaç Başeren, “Terörizm, Kavramsal Bir Değerlendirme ve Hukukî Mücadele Yaklaşımları”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (1998) s. 157.

⁷⁸ TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, erişim tarihi: 15.05.2024.

⁷⁹ *Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü*, Ankara, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği, 1992.

⁸⁰ Antolisei, *Manuale di Diritto Penale, Parte Speciale-II*, Milano 1982, 1012’den aktaran *Hafızogulları/Kurşun*, s. 47.

Öte yandan; terör suçlularının yargılanması ve bu bağlamda suçluların iadesine ilişkin Washington Tedhiş Hareketlerini Önleme ve Cezalandırma Sözleşmesi (1971), Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi (1977), Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin 23 Eylül 1999 tarih ve 1426 sayılı Kararı, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulunun 17 Aralık 1999 tarih ve 54/164 sayılı Kararı, BM Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme ve Terörizm Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi (2005) gibi kimi uluslararası metinlerde terörizmin tanımına yer verildiği görülmektedir.⁸¹

c. Terör Örgütü

Terör örgütleri şiddet, ses getirici eylemler gibi araçlara başvurarak toplum üzerinde baskı kurup topluma ve insanlara korku salarak toplumun huzur ve sükununu bozmayı, umutsuzluk ve yılgınlık yaratmayı amaçlarlar; ama asıl amaç siyasaldır.⁸² Terör örgütleri belli bir ideoloji veyahut dünya görüşü çerçevesinde hareket ederlerken aynı zamanda etnik kimlikler, dinler, mezhepler veyahut siyasal görüş farklılıkları gibi toplumların fay hatları olarak nitelendirilebilecek hususları kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışırlar.

Terör örgütü terimine ilişkin tanım ve açıklamalar için 3713 sayılı TMK'nın 1 ve 7'nci maddelerine bakmak icap etmektedir ama kanun koyucunun TMK'da terör örgütünün tanımını yapmak yerine terörün daha çok amaç unsuruna yer verdiği görülmektedir. Gerçekten de 3713 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde terör örgütlerinin başvurdukları yöntemlere yer verilmiş,⁸³ 1'inci maddesinde ise terör örgütlerinin siyasal amaçlarına işaret edilmiştir. Bir yapının terör örgütü olarak nitelendi-

⁸¹ Buna karşın, terörizmin ortak bir tanımının yapılamadığını ve gelecekte de yapılamayacağına dair görüşler de mevcuttur. Bkz. Alex P Schmid, "The Response Problem as a Definition Problem", Western Responses to Terrorism, Ed., Alex P Schmid/Ronald D Crelinsten (New York: Frank Cass Publishers 2005, s. 7; Laqueur, 5; Brian M. Jenkins, The Study of Terrorism: Definitional Problems, California: The Rand Corporation, 1980, s. 1.

⁸² John Horgan, The Psychology of Terrorism, New York, Routledge, 2005, s. 1.

⁸³ Öğretide; kanun koyucunun terör örgütü suçunu düzenlerken terör tanımına atıfta bulunması, terörü tanımlarken de terör örgütünü zorunlu unsur olarak düzenlemiş olması genel norm – özel norm ilişkisinin bakımından isabetsiz olduğu ve maddelerin bu haliyle belirsizliğe yol açtığı savunulmuştur. Bkz. Faruk Yasin Turinay, Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, Ankara, Seçkin, 2018, s. 200 vd.

rilebilmesi için TMK m. 1'deki amaçlardan en az biri ile hareket etmesi ayrıca TMK m. 7'de belirtilen cebir, şiddet, baskı, korkutma, yıldırma yöntemlerinden en az bir tanesine başvurması iktiza etmektedir.

Türk hukuk sisteminde organize bir yapının terör örgütüne dönüşebilmesi TMK'daki koşulların ve TCK'nın 220'nci maddesinde mündemiç suç işlemek için örgüt kurma suçunun unsurlarının birlikte gerçekleşmesi ve ayrıca bu örgütün TCK'nın ikinci kitap dördüncü ve beşinci kısım da yer alan suçları işlemeyi amaç edinmesi gerekmektedir.⁸⁴ TCK'nın ikinci kitap dördüncü ve beşinci kısım altında yer alan suçlar silahlı terör örgütü suçu için "amaç suç" niteliğindedir. Somut olayda silahlı bir örgütün varlığı bu amaca ve devlete karşı "ağır ve yakın zarar tehlikesi" yaratacak nitelikte hazırlık hareketleri olarak varsayıldığından "araç suç" olarak kabul edilmiştir.⁸⁵

Silahlı örgüt suçuyla terör örgütü suçunun birleştiği (TMK m. 7'ye göre daha genel bir hüküm olan⁸⁶) TCK m. 314'te silahlı örgüt suçunun genel suç örgütlerinden ayırt edici unsurları olarak "silah" ve "terör" terimleri belirlenmiştir.⁸⁷ Örgüt mensuplarının amaca elverişli olabilecek kadar silahlı olması ve silahların da amaca uygun olması gerekir. Nitekim TCK m. 314'ün gerekçesinde amaç suçu işlemeye elverişli şekilde bazı üyelerin silahlı olmasının suçun tekemmülü için yeterli olduğu ifade edilmiştir. Silahın tanımı TCK'nın 6/f maddesinde yapılmıştır.⁸⁸

⁸⁴ Bu suçlar; "Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar" başlıklı Dördüncü Bölümde yer alan; Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (TCK m. 302), düşmanla işbirliği yapmak (TCK m. 303), devlete karşı savaşa tahrik (TCK m. 304), temel milli yararları karşı faaliyette bulunmak için yarar sağlama (TCK m. 305), yabancı devlet aleyhine asker toplama (TCK m. 306), askeri tesisleri tahrip ve düşman askeri hareketleri yararına anlaşma (TCK m. 307), düşman devlete maddi ve mali yardım (TCK m. 308) ile "Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı Beşinci Bölümde yer alan; anayasayı ihlal (TCK m. 309), cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı (TCK m. 310), yasama organına karşı suç (TCK m. 311), hükümete karşı suç (TCK m. 312) ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine karşı silahlı isyan (TCK m. 313)'dir.

⁸⁵ Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara, 2007, s. 2037.

⁸⁶ Emek, s. 51.

⁸⁷ Tozman, s. 94; Mehmet Taştan, Açıklamalı İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu, Ankara, Adalet Yayınevi, 2009, s. 251.

⁸⁸ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, s. 442.

d. Örgüt Mensubu

Türk hukuk sistematğine göre, dar ve geniş anlamda örgüt mensubu teriminden bahsedilebilir. Geniş anlamda örgüt mensubu, terör örgütü olsun olmasın, tüm örgütleri ve bunların üyelerini kapsar. Geniş anlamda örgüt mensubu TCK'nın 6'ncı maddesinde tanımlanan ve TCK m. 220'de formüle edilen örgütlerin mensubudur. Dar anlamda örgüt mensubu ise terör örgütü üyeleridir. Bu terimin tanımı içinse TMK ve TCK'nın 314'üncü maddelerine bakmak iktiza eder. Bu başlık altında irdelenmesi gereken bir başka kavram ise örgüt mensubu olmasa bile örgüt üyesi gibi ceza sorumluluğu olanlardır.

TCK'nın 220'nci maddesinde suç işlemek amacıyla kurulan örgütte üye olmak fiili bağımsız bir suç olarak formüle edilmekle birlikte, örgüt üyesinden ne anlaşılması gerektiği açıklanmamış, madde gerekçesinde ise kısa birkaç cümleye yer verilmiştir. Bu durumda kanun koyucunun örgüt mensubu tanımı için TCK m. 6/j'de yer alan tanımı yeterli gördüğü şeklinde bir değerlendirme yapılabilir. Mezkûr maddede ise; *“bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi”* örgüt mensubu olarak tarif edilmiştir. Bu tanımın terör örgütü üyeleri için de kısmen geçerli olduğunu ifade etmek gerekir. Zira terör örgütü üyeliği için ilave bir takım unsurlara ihtiyaç vardır. Mesela TMK'nın 2'nci maddesine göre TMK'nın 1'inci maddesinde belirlenen amaçlara ulaşmak için kurulan örgütlerin mensubu olup da bu amaç etrafında toplanan ve münferit veya örgütün diğer üyeleri ile birlikte suç işleyen kişi terör örgütü üyesidir.

Örgüt üyesi olmadığı halde örgüt üyesi gibi ceza sorumluluğu altında olanlar TMK'nın 2'nci maddesinde gösterilmiştir. Gerçekten de TMK'nın 2'nci maddesinde örgüte mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler “terör suçlusu” olarak kabul edilmiş, 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanunun 74'üncü maddesi kapsamında mezkûr fıkradaki *“ve örgüt mensupları gibi cezalandırılırlar”* ibaresi ise aynı mahiyette hüküm içermekte olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220'nci maddesindeki düzenlemenin uygulanması amacıyla yürürlükten kaldırılmıştır. TCK m. 220/6 AYM tarafından iptal edilince⁸⁹ TCK'nın

⁸⁹ TCK'nın 220'nci maddesinin 6'ncı fıkrası; muğlak olduğu, örgüt üyeliği için gerek-

314'üncü maddesinde 2024 yılında 7499 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle *"örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır"* hükmü ilave edilmiş böylece 2012 yılında TMK'dan kaldırılan hüküm 2024 yılında TCK'ya tekrar girmiştir.⁹⁰

Benzer biçimde, TMK'nın 3'üncü maddesine göre, maddede sayılan (302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320'nci maddeleri ile 310'uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar) suçları irtikap edenler, örgüt mensubu olup olmadıklarına bakılmaksızın, terör suçlusu olarak kabul edilirler. Başka bir deyişle salt bu suçları ika edenler terör suçlusu sayılırlar. Bunlar hakkında TMK hükümlerine göre soruşturma, kovuşturma ve infaz rejimi uygulanır ve cezalar TMK madde 5'e göre yarı oranında artırılır. Benzer durum TMK'nın 4'üncü maddesi için de geçerlidir. Nitekim, kanun koyucu 4'üncü maddede yer alan suçların terör amacı ile ve bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda bu suçların fail/failleri cebir, şiddet ve tehdide başvurmaları da terör suçlusu kabul etmiştir.

Bu başlık altında son olarak da örgüt mensuplarının almış oldukları cezaların infaz rejiminin diğer suçlulara nazaran ağır ve sıkı koşullara tabi olduğunu belirtmek icap eder. Bu ağır ve sıkı koşullar TCK, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve bazı yönetmeliklerde belirlenmiştir. Söz gelimi, 5275 sayılı Kanun'un 107 ve 108'inci maddelerinde; örgüt mensubu suçluların diğer hükümlülere göre daha ağır infaz koşullarına tabi olduğu, keza TCK'nın 58/9 maddesi uyarınca da mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin, itiyâdi suçlu, suçlu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında uygulanmasına yönelik düzenleme getirilmiştir.

li ölçütlerin sağlanmadan örgüt üyesine eş bir yaptırım öngörüldüğü ve bu haliyle keyfiliğe yol açtığı gerekçesiyle AYM tarafından 2023 yılında iptal edilmiştir. Bkz. AYM'nin 26.10.2023 tarihli ve E: 2023/132, K: 2023/183 sayılı kararı, 08 Aralık 2023 tarihli ve 32393 sayılı Resmî Gazete.

⁹⁰ AYM'ce iptal edilen hükmün bu kez TCK'nın 314'üncü maddesine konulmasının AYM'nin yok sayılması anlamına geldiği ifade edilerek öğretilde eleştirilmiştir Bkz. Medyascope TV Genel Ağ Sayfası, "AYM'nin iptal ettiği "örgüt adına suç işleme" fiili Resmî Gazete'de", <https://medyascope.tv/2024/03/12/aymnin-iptal-ettileri-organ-adina-suc-isleme-fiili-resmi-gazetede>, erişim tarihi: 22.06.2024.

5275 sayılı Kanun'un 17'nci maddesi gereğince bu hükümlülerin hapis cezalarının infazının ertelenmesi de caiz olmadığı gibi Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'ne göre terör suçu veya örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçların doğrudan açık kurumda infazı kabil değildir. Yine terör suçu ve örgütlü suçlardan hükümlü olanların kapalı kurumdan açık kuruma geçebilmesi mensubu oldukları örgütten ayrıldıklarının idare ve gözlem kurulu kararıyla tespit edilmesi ve koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az süre kalmış olmasına bağlıdır.

e. Terör Suçları

İnsanlık suçu olarak nitelendirilen terör eylemleri ve terör suçları temel hak ve hürriyetleri, demokratik düzeni, toplumsal yapıyı ve toplumsal barışı hedef aldığından, çok ciddi suçlar olarak kabul edilmiş bu suçu işleyen faile/faillere ve suçun işlenmesine yardım edenlere, terörün, terörizmin ve terör örgütünün propagandasını yapanlara ve hatta terör örgütü üyesi olmasa bile örgüt adına suç işleyenlere ağır cezai yaptırımlar öngörülmüştür.

Mevzuatımızda "terör suçları" başlığı altında tasniflenen ya da sıralanan ayrı bir suç grubu yoktur. Bunun yerine, 3713 sayılı Kanun'un 3 ve 4'üncü maddelerinde sayılan suçların terör maksadıyla işlenmesi hallerinde terör suçu/suçlarının işlenmiş olacağı şeklinde bir yöntem benimsenmiştir.⁹¹ Zira, terör ve terörizm terimlerinin işaret ettiği eylemlerin kendileri bizzatihi ayrı bir suç olmayıp, bu terimler aslında bir yönleme veyahut suç teşkil eden fiilin niteliğine işaret etmektedir. Bu yüzden de bazı istisnalar dışında, kimi ülkelerin ceza kanunlarında

⁹¹ 15 Temmuz 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4928 sayılı Kanun'un 20'nci maddesiyle TMK'nın 1'inci maddesine ve 18 Temmuz 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5532 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesi ile TMK'nın 7'nci maddesinde önemli değişiklikler yapılmış, cebir ve şiddet kullanma terör ve silahlı terör örgütü suçlarının maddi unsuru haline getirilmiş ve "Terör ve Örgüt Tanımı" başlıklı 1. maddenin başlığının "Terör Tanımı" olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliğe gerekçe olarak; "26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı TCK'nın 220'nci maddesinde, Türkiye'nin de taraf olduğu "Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"nin 2'nci maddesinin (a) bendinde yer alan tanıma uygun olarak, suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt tanımlaması yapıldığı için, Terörle Mücadele Kanunu'nda ayrıca örgüt tanımlaması yapılmasına gerek görülmemiştir. Bu düşüncelerle, söz konusu Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının yürürlükten kaldırılmasına paralel olarak, madde başlığı da değiştirilmiştir" hususları gösterilmiştir.

terör suçları için ayrı bir başlık bulunmamaktadır. Başka bir söyleyişle, kimi siyasal amaçlar uğruna ceza kanunlarında suç olarak ihdas olunan fiillerin yöntem/araç olarak kullanılması ile ortaya çıkan suçlar terör suçu kimliğine bürünmektedir. Bu durum Türk hukuk sistemi açısından da genel olarak geçerlidir. Ceza mevzuatında terör suçlarının bulunduğu ayrı bir başlık ya da ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır. Bunun yerine TMK, TCK'ya gönderme yaparak, burada yer alan kimi suçların belli durumlarda terör suçu olabileceğini belirterek failin mahkûm edildiği hürriyeti bağlayıcı ceza/cezaların belli oranda artırılması yöntemini benimsemiştir.⁹²

Türkiye gündeminin yoğun bir şekilde terör eylemlerine tanık olduğu ve tartıştığı 1990'lı yılların başına kadar terör ve terör örgütleriyle mücadele, genel olarak TCK, CMUK, 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Hıyanet-i Vataniye Kanunu, 2932 sayılı Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun, 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetlerinin Korunması Hakkında Kanun, 2908 sayılı Dernekler Kanunu ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu gibi düzenlemeler çerçevesinde ve sıkıyönetim mahkemeleri- devlet güvenlik mahkemeleri⁹³ gibi özel yargı mekanizmaları eliyle yürütülmüştür. 1991 yılında TMK'nın yürürlüğe girmesiyle TCK'da yer alan bazı suçlar terör suçu olarak kabul edilerek bu suçlardan mahkûm olanların cezalarının artırılması öngörülmüştür. Bunun haricinde anılan düzenleme ile nitelikli hallere ve terör suçlarından mahkûm olanların hapis cezalarının infazına ilişkin özel hükümlere yer verilmiş, son hükümlerde ise terörle mücadelede görev alan kolluğu korumaya matuf ve terörden zarar gören kamu görevlileri ve yakınlarının haklarına ilişkin kimi hususlar yer almıştır.⁹⁴

⁹² İzzet Özgenç, Terörle Mücadele Kanunu, Ankara, Seçkin Yayınları, 2006, s. 34.

⁹³ İlk kez 1961 Anayasası'na 1973 yılında eklenen maddeyle faaliyete sokulan devlet güvenlik mahkemelerine 1982 Anayasası'nın 143'üncü maddesinde tekrar yer verilmiştir. 22 Mayıs 2004'te yürürlüğe giren 5170 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi gereğince bu mahkemeler ilga olmuştur. Bkz. RG, 22.05.2004, S. 25469.

⁹⁴ En sonuncusu 02.03.2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun ile olmak üzere, TMK bugüne kadar 60'tan fazla değişiklik geçirmiştir. 2005 yılında 5237 sayılı yeni TCK'nın yürürlüğe girmesinden sonra TMK'nın yeni ceza hukuku düzenlemeleriyle uyumlu hale getirilmesi için 29.06.2006 tarih ve 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la TMK'da önemli değişiklikler yapılmıştır. Müteakiben Avrupa Birliği'ne uyum ve katılım süreci gibi çeşitli gerekçelerle bir-

Terör suçları hakkında TMK m. 7, TMK m. 1'e ve TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen "silahlı örgüt" suçuna atıf yapmıştır. TCK'nın 314'üncü maddesinde ise "suç işlemek için örgüt kurma" başlıklı TCK'nın 220'nci maddesine gönderme yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bir eylemin terör suçu kabul edilebilmesi için; eylemin TMK m. 3 ve 4'te sayılan suçlar arasında olması, cebir ve şiddet kullanılarak, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden herhangi birine başvurulması (TMK m. 7), Türkiye Cumhuriyeti devletini, kamu düzenini veya anayasal kurumları hedef alması (TMK m. 1) bir örgütün çatısı altında irtikap edilmiş olması (veya örgüt adına suç işlenmesi) (TCK m. 220 ve TCK m. 314) gerekmektedir. TMK'ya göre, bir fiilin terör suçu olarak kabul edilebilmesi için; suç teşkil eden bir fiil, suçun işleniş biçimi (yöntem),⁹⁵ amaç ve örgütsel birliktelik şeklinde dört temel unsurun birlikte meydana gelmesinin arandığı anlaşılmaktadır.⁹⁶

Yukarıda da ifade edildiği üzere, TMK'nın 1'inci maddesinde terörün tanımı yapılarak terör örgütlerinin amaçları sayılmış, 3 ve 4'üncü

çok yeni düzenleme yapılmış fakat esas değişiklikler darbe girişiminden sonra yapılan OHAL KHK'ları ile olmuştur. Bu KHK'lar sonradan kanunlaştırılarak, yapılan değişiklikler kalıcı hale getirilmiştir. Örneğin 18.07.2021 tarihli ve 7333 sayılı Kanun bu kabildendir.

⁹⁵ AYM kararına göre, madde metninde belirtilen "baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme, tehdit" yöntem olarak kabul edilmeli, suçun saiki sayılmamalıdır. Bkz. AYM, E. 1991/18, K. 1992/20, 31.03.1992 (RG, 27 Ocak 1993, Mükerrer, S.).

⁹⁶ Öğretide TMK'nın 1'inci maddesinde sayılan yöntemlerin ve terimlerin çoğunun anlam ve sınırlarının belli olmadığı, bu nedenle kanunilik ilkesine aykırı olarak formüle edildiği savunulmuştur. Nitekim dönemin ana muhalefet partisi olan Sosyal Demokrat Halkçı parti anılan aralarında mezkûr 1'inci maddenin de bulunduğu TMK'nın birçok maddesine karşı iptal davası açmış, AYM ilgili kural hakkında; "1. maddede terör tanımı yapılırken cebir şiddet tehdit gibi ceza yasasında sıkça başvuru, yerleşmiş, uygulamada sorun yaratmayan kavramların yanında, "baskı", "korkutma", "yıldırma", "sindirme" gibi yeni kavramlara yer verilmiştir. Ne var ki, bu belirtilen kavramlar yasallık ilkesini zedeleyebilecek nitelikte anlaşılmaz, ilgisiz, özgürlükler açısından kötüye kullanılabilir kavramlar değildir. Tümü "cebir, şiddet, tehdit kavramları ile yakından ilişkili, benzer anlamalara gelen, belli bir şiddeti anlatan, büyük olasılıkla uygulamada ceza hukukunun bilinen kavramlarıyla özdeşleşecek ya da eş anlamlı kullanılacak olan yeni kavramların gerekliliği tartışılabilir. Ancak, yasallık ilkesine aykırı değildir", demek suretiyle kavramların belirsiz olması ile ilgili tartışmalara katılmadığını ortaya koymuştur. Bkz. AYM, E. 1991/18, K. 1992/20, 31.3.1992, RG, 27.01.1993, S. 21478.

maddelerinde ise terör suçları ile terör amacı ile işlenen suçlar belirlenmiştir. Kanun koyucu, TMK'nın 1 ve 7'nci maddelerinde, terör eylemlerinin, cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle gerçekleştirileceğinden söz etmektedir. Kanun'un düzenlemesinden, cebir ve şiddetin zorunlu yöntemler; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinin ise seçimlik yöntemler olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre somut olayda terör eyleminden söz edilmesi için öncelikle cebir ve şiddetin kullanılması ve bunun yanında seçimlik hareketlerden en az birinin varlığı iktiza etmektedir.

Terör suçları öğretide mutlak ve nisbi terör suçları başlıkları altında kategorize edilmektedir. Buna göre TMK'nın 3'üncü maddesinde sayma usulü ile belirtilen suçlar mutlak terör suçları, yine TMK'nın 4'üncü maddesinde sayma usulü ile belirtilen suçlardan terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenenler ise nisbi terör suçlarıdır.⁹⁷ Ayrıca TMK m. 7/1 hükmünde 5237 sayılı TCK'nın 314. maddesine atıf yapılması sebebiyle silahlı örgüt suçunu da mutlak terör suçları arasında saymak mümkündür.

Adi suçların "terör saikiyle" ve "bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde" irtikabı halinde nispi terör suçları gündeme gelmektedir. Başka bir söyleyişle somut olayda fail, örgüt üyesi olsun veya olmasın, terör örgütü çatısı altında TMK'nın 4'üncü maddesinde sayılan suçları işlemesi halinde nispi terör suçu söz konusudur. Mutlak terör suçları için suçun örgüt faaliyeti kapsamında irtikabı zorunlu değilken nispi terör suçlarında "terör örgütü" bulunmalı ve TMK m. 4'te sayılan suçlar işlenmiş olmalıdır.

2. Silahlı Örgüt Suçu (TCK m. 314)

Terör örgütü kuranlar, yönetenler ve bu örgüte üye olanlar hakkında TMK'nın 7'nci maddesinde yapılan düzenlemede TCK m. 314'e, TCK m. 314'ün de TCK m. 220'ye atıf yapmış olduğu görülmektedir.

⁹⁷ Bir düşünceye göre, bahse konu suçların hepsi, nitelikleri bakımından, hem aynı kategori içerisinde yer alan suçlardırlar, hem de kural olarak, çok faille gerek olmadan, tek bir faille işlenebilen suçlardır. Böyle olunca, hukukî konuları ve yapıları aynı olan suçları, terör suçu olan ve olmayan suçlar olarak ayırarak faillerini farklı muameleye tabi tutmak, kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlaline vücut verir. Bkz. Hafızogulları/Kurşun, 68.

TCK'nın 314 ve 220'nci maddelerine bakıldığında bu suçun faili olma bakımından birkaç farklı senaryo ile karşılaşılmaktadır. Bunlar; örgüt kurucusu olma (TCK m. 314/1), örgüt yöneticisi olma (TCK m. 314/2), örgüt faaliyetlerini düzenleme (TMK m. 7/1), terör örgütüne üye olma (TCK 314/2), örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme (TCK m. 220/6), örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte yardım eden kişi (TCK m. 220/7),⁹⁸ örgütün ve amacının propagandasını yapan kişi (TCK m. 220/8), örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan örgüt yöneticisi olarak sorumlu olan kişi (TCK m. 220/5). Bu çalışmanın konusunu oluşturan olaylar ekseriyetle terör örgütüne üyelik suçu etrafında geliştiği için bu çalışmada sadece terör örgütü üyeliği suçu hakkındaki açıklamalara yer verilecektir.

Mer'i mevzuatımızda terör örgütlerini kapsayan iki temel düzenleme bulunmaktadır. İlki TCK'nın "*Millete ve devlete karşı suçlar*" başlıklı dördüncü kısmının "*Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar*" başlıklı beşinci bölümünde 314'üncü maddede düzenlenmiş olan silahlı örgüt suçu, ikincisi ise TCK'nın 220'nci maddesidir. Terör örgütü kurma, yönetme ve bu örgüte üye olma suçları 2006 yılına kadar TMK'nın 7'nci maddesi kapsamında iken, yapılan değişiklikle TCK'nın 314'üncü maddesine atıf yapılmıştır. Belirtmek gerekir ki, TCK'nın 314'üncü maddesi TCK m. 220'yi temel düzenleme olarak kabul ettiği için her iki hüküm arasında genel norm-özel norm ilişkisi mevcuttur.⁹⁹ Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunda, amaç suçlar, genel olarak tüm suçlar bakımından geçerli iken; öğretide "*özel amaçlı örgütlenme suçu*" olarak isimlendirilen "*silahlı örgüt suçu*" sadece TCK m. 302-313 arasında düzenlenen suçları kapsamaktadır.¹⁰⁰

TMK'nın 3'üncü maddesi kapsamında terör suçu olarak kabul edilen silahlı örgüt suçu, TCK'nın 314'üncü maddesinde özel bir suç tipi olarak düzenlenmiş ve bu suçun fail/faillerine TCK'nın 220'nci maddesine oranla daha ağır cezalar öngörülmüştür. TCK m. 314'te mün-

⁹⁸ Terör örgütü kurma, yönetme ve bu örgüte üye olma suçları 2006 yılına kadar doğrudan TMK'nın 7'nci maddesi kapsamında cezalandırılmaktayken; 2006 yılında yapılan değişiklikle, TMK, terör örgütü suçlarına bizzat ceza vermemekte, genel kanun niteliği taşıyan Türk Ceza Kanunu (TCK)'nın 314'üncü maddesine atıfta bulunmaktadır

⁹⁹ Kitapçıoğlu Yüksel, s. 299.

¹⁰⁰ Kitapçıoğlu Yüksel, s. 303.

demiş suçun mağduru toplum ve toplumu oluşturan tüm bireylerdir. Korunan hukuksal değer ise insanların barış ve güven içerisinde yaşama hakkı ve toplumsal barış ve kamu düzenidir. Tehlike suçu olarak formüle edildiği için hazırlık hareketleri cezalandırıldığından amaç suçların irtikâp edilmesi gerekir.

Suç örgütüne üyeliğin söz konusu olması için suç örgütünün varlığı ve örgüt yapılanmasına katılma, hiyerarşik yapıya dahil olma, örgüt lideriyle yöneticileri tarafından verilecek emir ve talimatlara uyma taahhüdü ile birlikte, devamlılık iradesi aranır. Nitekim TCK'nın 220'nci maddesinin 7'nci fıkrasındaki; "*Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte...*" lafzı örgütün hiyerarşik bir yapıda olması gerektiğini göstermektedir. Keza madde gerekçesinde de hiyerarşik olmanın suç örgütünün özelliği olduğu belirtilmiştir.¹⁰¹ Bir düşünceye göre, silahlı terör örgütünün suç işlemek için kurulmuş örgütlerden daha disiplinli ve hiyerarşik yapısının daha güçlü olması gerekir.¹⁰²

Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda silahlı örgüte üye olmanın; örgüte katılmayı, bağlanmayı, örgüte hakim olan yetki hiyerarşisi gücünün emrine girmeyi, örgütle organik bağın kurulmasını, sürekliliği, çeşitliliği ve yoğunluğu gerektiren eylem ve faaliyetlerde bulunmayı gerekli kıldığını, örgüt üyeliğini tespitte ayırt edici faktörün örgüt üyesinin örgüt hiyerarşisi dahilinde verilen her türlü emir ve talimatı sorgulamaksızın tam bir teslimiyet duygusu ile yerine getirmeye hazır olması ve öylece ifa etmesi olduğunu, "organik bağın; canlı, geçişken, etkin, faili emir ve talimat almaya açık tutan ve hiyerarşik konumu tespit eden en önemli unsur olduğunu vurgulamıştır.¹⁰³ Yargıtaya göre

¹⁰¹ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, s. 442.

¹⁰² Evik, 2008, s. 209.

¹⁰³ "Bir kuruluşun üyesi, bir kuruluşun amaçlarını benimseyen, [kuruluşun] hiyerarşisine bağlı olan ve [kendisine] verilen görevleri yerine getirmeye hazır olarak kuruluşun iradesine boyun eğen bir kişidir ... Bir örgüt üyesi, örgütle organik bir bağa sahip olmalı ve örgütün faaliyetlerine katılmalıdır. Üyeliğin en önemli unsuru olan organik bağ, canlı, geçişli ve aktif bir bağdır: bir faili emir ve talimatlar için hazır hale getirir ve [onun] hiyerarşik konumunu belirler. [Bir örgüte yardım etme veya örgüt adına suç işleme [suçları da] [örgütten gelen] emir ve talimatları içerir.] Ancak, örgüt üyeliğinin belirlenmesinde ayırt edici faktör, üyenin örgüt hiyerarşisi içinde verilen tüm emir ve talimatlara, bunları sorgulamadan, tam bir teslimiyetle uymaya hazır olmasıdır...Terör örgütü üyeliğinden cezalandırılmak için örgütün faaliyetleriyle bağlantılı olarak ve örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için fiili bir

örgüt üyesi; örgüt amacını benimseyen, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olan ve bu suretle verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olmak üzere kendi iradesini örgüt iradesine terk eden kişidir.¹⁰⁴ Yargıtay kimi kararlarında suç örgütünün varlığından bahsedebilmek için “iş bölümü” ve “disiplin içerisinde” olma özellikleri de aramıştır.¹⁰⁵

Silahlı örgüt üyeliği suçu kasten işlenebilen bir suç olduğu için kişinin suç örgütüne üyelik dolayısıyla suçlanabilmesi için suç örgütünün varlığı, niteliği ve amacından haberdar olması, örgüte özgür iradesiyle bilerek ve isteyerek katılmış olması gerekir.¹⁰⁶ Suç işleme amacı örgüt üyelerinin ortak amacı olmalıdır. Suç örgütünün yöneticisi suç işlemek amacıyla hareket etmekle birlikte örgütün diğer mensuplarının bu amaçtan habersiz olmaları halinde suç işlemek amacıyla kurulan bir örgütün varlığından bahsedilemez. Suç örgütünün yapılanmasını oluşturan kişilerin suç işlemek amacıyla hareket etmeleri oluşumun içinde yer alan fakat bu amaçtan habersiz olan kişilerin suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye sayılmasına yol açmaz.¹⁰⁷

suç işlenmesi gerekmesinde de, [bireyin] yine de örgütün fiili varlığına veya güçlenmesine maddi veya manevi somut bir katkıda bulunmuş olması gerekir...Yerleşik yargı uygulamasına göre, ... silahlı örgüt üyeliği suçunun oluşabilmesi için örgütle organik bir bağın bulunması ve kural olarak sürekli, çeşitli ve yoğun nitelikte eylem ve faaliyetlerin mevcut olması gerekmektedir. Ancak, böyle bir ‘süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk’ olmamasına rağmen, nitelikleri, işleme yöntemleri, ortaya çıkan zarar ve tehlikenin ağırlığı ve örgütün amaçlarına ... katkıları göz önüne alındığında, ancak bir üye tarafından işlenebilecek fiillerin failleri de örgüt üyesi olarak kabul edilecektir...Manevi unsur: Suçun manevi unsuru doğrudan kasıt ve ‘suç işleme amacı/hedefidir’. Yargıtay 16 CD. E. 2019/521, K. 2019/4679, 05.07.2019; Benzer kararlar için bkz. Yargıtay 16 CD, 14.06.2016, E. 2016/3380, K. 2016/3872; Yargıtay 16. CD, 26.10.2017, E. 2017/1809, K. 2017/5155.

¹⁰⁴ Yargıtay 16. CD, 01.11.2017, E. 2017/1864, K. 2017/5865, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 17.06.2024.

¹⁰⁵ Yargıtay 6. CD, 25.11.2008, E. 2007/17648, K. 2008/22617, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 17.06.2024.

¹⁰⁶ Yargıtay 6. CD, 20.03.2017, E. 2014/9, K. 2017/661, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 17.06.2024.

¹⁰⁷ Buna karşın, kişinin üyesi olduğu örgütün gizli amaçlarını bilmemesi ya da mensubu olduğu yapının yasal zeminde hareket ettiğini sanması veya terör örgütü olduğunu bilmemesi, ya da örgütün amaçladığı fiilleri bilmesine rağmen bunların suç oluşturduğunu bilmemesi gibi farklı senaryolarda suçun maddi unsurlarında hata gündeme gelir ve fail/faillerin ceza sorumluluğu TCK m. 30/4 kapsamında değerlendirilmelidir: “Silahlı terör örgütüne üye olma suçunun doğrudan kastla işlenebildiği gözetilerek, hukuki zeminde faaliyet gösteren ve nihai amacını gizli

Örgüt kurucuları, yöneticileri dışında kalan kişiler olarak tarif edilebilecek örgüt üyeliği, örgütün varlığına ve güçlenmesine nedensel değeri olan maddi- manevi katkı sağlayan kişilerdir.¹⁰⁸ Örgüte sempati duymak, örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, örgüte ve ideolojisine ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, paylaşmak örgüt liderine saygı duymak örgüt üyeliği olarak nitelendirilemez.¹⁰⁹ Bizim de katıldığımız düşünce sadece somut fonksiyonel ve yahut işlevsel olan katkının örgüt üyeliği için ölçüt alınması gerektiği yönündedir.¹¹⁰ Somut olayda örgüt üyeliği suçundan bahsedebilmek

tutması nedeniyle açıkça bilinmeyen yapılara dahil olan örgüt mensuplarından bir kısmının, oluşumun bir terör örgütü olduğunu bilmediklerini iddia etmeleri durumunda, TCK'nın 30. maddesinin birinci fıkrasında yer alan hata hükmü uyarınca değerlendirme yapmak gerekecektir", Bkz. YCGK, 26.09.2017, E. 2017/16-956, K. 2017/370, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 17.06.2024.

¹⁰⁸ Evik, s. 684.

¹⁰⁹ "Örgüte üye olanlar, örgütte kurucu ya da yönetici konumunda olmayan, örgütün amacına yönelik nedensel hareketi olan, örgüt disiplinine bağlı, örgüt hiyerarşisi içinde yer alan kişilerdir... Örgüt üyesi, örgüt amacını benimseyen, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olan ve bu suretle verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olmak üzere kendi iradesini örgüt iradesine terk eden kişidir. Örgüt üyeliği, örgüte katılmayı, bağlanmayı, örgüte hâkim olan hiyerarşik gücün emrine girmeyi ifade etmektedir. Örgüt üyesi örgütle organik bağ kurup faaliyetlerine katılmalıdır. Organik bağ, canlı, geçişken, etkin, faili emir ve talimat almaya açık tutan ve hiyerarşik konumunu tespit eden bağ olup, üyeliğin en önemli unsurudur. Örgüte yardımda veya örgüt adına suç işlemede de örgüt yöneticileri veya diğer mensuplarının emir ya da talimatları vardır. Ancak örgüt üyeliğini belirlemede ayırt edici fark, örgüt üyesinin örgüt hiyerarşisi dahilinde verilen her türlü emir ve talimatı sorgulamaksızın tamamen teslimiyet duygusuyla yerine getirmeye hazır olması ve öylece ifa etmesidir. Örgüte sadece sempati duymak ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemler örgüt üyeliği için yeterli değildir. ... Örgüt üyesinin bu suçtan cezalandırılması için örgüt faaliyeti kapsamında ve amacı doğrultusunda bir suç işlemesi gerekmez ise de örgütün varlığına veya güçlendirilmesine nedensel bir bağ taşıyan maddi ya da manevi somut bir katkısının bulunması gerekir. Üyelik mütemadi bir suç olması nedeniyle de eylemlerde bir süre devam eden yoğunluk aranır. Doktrinde farklı görüşler olsa da istikrar kazanmış uygulamaya ... göre tek taraflı irade beyanıyla örgüte üye olmak imkânı bulunmamaktadır. Örgüt yönetiminin açık ya da zımni bir kabulü olmalıdır. Örgüt yöneticilerinin, örgüt faaliyeti kapsamında işledikleri bütün suçlardan asli fail olarak sorumlu tutuldukları (TCK 220/5 m.) bir sistemin, tek taraflı irade beyanı ile kendi içinde gizlilik, disiplin ve mutlak sadakat gibi zorunlu kuralları barındıran, dış dünyaya kapalı bir yapıya üye olunabileceğini de kabul etmesi beklenemez.

¹¹⁰ Matrone, Cassazione Penale (1996) 77'den aktaran Evik, s. 684.

için kişinin örgütün hiyerarşik yapısı içerisine bilerek ve isteyerek katılması, failin örgütün emir ve hiyerarşisine tabi olduğunu bilmesi gerekir. Bir düşünceye göre; üyelik suçunun oluştuğunun kabul edilmesi için asgari üç kişinin, suç işlemek için bir araya geldiklerini bilmeleri yeterli olmayıp, o kişiler arasındaki örgütsel yapılanmaya dayanan ilişkileri de bilmeleri gereklidir.¹¹¹

İHAM Yalçınkaya vs. Türkiye davasında örgüt üyeliği suçunun unsurları için Türk ulusal mevzuatına ve Yargıtay müstakar içtihadına atıf yaparak bu suçu tanımladığı görülmektedir. Buna göre, örgüt üyeliği; sanığın faaliyetlerinin sürekliliği, çeşitliliği ve yoğunluğuna dayalı olarak silahlı örgütle organik bağının tespit edilmesi ve örgütün hiyerarşik yapısı içinde bilerek ve isteyerek hareket ettiğinin ve örgütün amaçlarını benimsediğinin ortaya konması halinde söz konusu olabilecektir. İHAM'a göre, örgüte katılan bir kişinin, örgütün suç işleyen veya suç işlemeyi amaçlayan bir örgüt olduğunu bilmesi ve bu amacın gerçekleştirilmesi için özel bir niyete sahip olması gerekmektedir. Silahlı terör örgütüne üye olma suçunun oluşması için örgütün faaliyetleriyle bağlantılı olarak ve örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için fiili bir suçun işlenmesi gerekmeseydi de bireyin yine de örgütün fiili varlığına veya güçlenmesine maddi veya manevi somut bir katkıda bulunmuş olması icap eder.¹¹²

¹¹¹ Evik, 2008, s. 122.

¹¹² "247. Silahlı terör örgütüne üye olma suçunu düzenleyen yasal çerçeve hem silahlı terör örgütünün unsurlarına hem de böyle bir örgüte üye olma suçuna daha fazla açıklık getiren Yargıtay içtihadıyla tamamlanmaktadır ... Yargıtay, Ceza Kanunu'nun 314 § 2 maddesinde belirtilen suçun amaçları doğrultusunda, "örgütün" soyut bir topluluk değil, hiyerarşik bir yapıya dayanan bir örgüt olduğunu belirtmiştir. Örgütün varlığını tespit ederken, Ceza Kanunu'nun 220. maddesi uyarınca, amaçlanan suçu işlemesini sağlamak için yeterli üyeye, araç ve gerece sahip olup olmadığı değerlendirilmelidir. Özellikle, örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için yeterli miktarda silaha veya bu tür silahlara erişim araçlarına sahip olup olmadığı doğrulanmalıdır. 248. Yargıtay ayrıca, silahlı terör örgütü üyeliğinden mahkûmiyetin ancak sanığın faaliyetlerinin sürekliliği, çeşitliliği ve yoğunluğuna dayalı olarak silahlı örgütle organik bağının tespit edilmesi ve örgütün hiyerarşik yapısı içinde bilerek ve isteyerek hareket ettiğinin ve örgütün amaçlarını benimsediğinin ortaya konması halinde söz konusu olabileceğini açıklığa kavuşturmuştur. Ayrıca, suçun manevi unsurunu "doğrudan kasıt ve suç işleme amacı veya hedefi" olarak belirlemiştir. Bu nedenle, bir örgüte katılan bir kişinin, örgütün suç işleyen veya suç işlemeyi amaçlayan bir örgüt olduğunu bilmesi ve bu amacın gerçekleştirilmesi için özel bir niyete sahip olması gerekmektedir. Si-

Belirtmek gerekir ki, kişinin örgüt mensubu olması için suç işlemiş olması veya işlenen suça iştiraki gerekli değildir. Kişinin örgüte salt katılmış olması bu suçun teşekkülü için yeterlidir. Nitekim, öğretilerde “örgüte üye olanlar” ibaresinden anlaşılması gerekenin örgütü kurma ve yönetme dışında örgütün hiyerarşik yapısına dahil olarak amacın gerçekleşmesine katkıda bulunmak veya katkıda bulunmaya yönelik iradeyi somut ve aktif olarak ortaya koymak olduğu belirtilmiştir.¹¹³

Terör örgütü kurma, yönetme ve üye olma suçunun faili herhangi bir kimse olabilir. Mevzuatta fail/faillerin niteliği veya statüsü hakkında herhangi özelleştirmeye gidilmediği için özgü suç söz konusu değildir. Suçun faili Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olabileceği gibi yabancı uyruklu da olabilir. TCK m. 314’ün yollamasıyla TCK m. 220 uyarınca, terör örgütü üyeliği suçu çok failli bir suç olup en az üç kişinin bir araya gelmesiyle oluşan bir örgütün varlığı gerekmektedir.

III. YARGITAY VE AYM UYGULAMASINDA ÖZEL USULİ GÜVENCELER VE SUÇÜSTÜ HALİ: KESİNTİSİZ SUÇLAR

A. Genel Olarak

Terör suçlarının kesintisiz suç olduğu gerekçesiyle (yasa ile düzenlenen özel usuli güvencelerine sahip oldukları halde) kimi yargı mensupları hakkında yapılan yakalama işlemi ve sonrasında yaşanan kimi gelişmeler, öğreti ile yerel mahkemeler arasında, yerel mahkemeler ile uluslararası yargı makamları arasında kavramın yorumu ve uygulaması konusunda fikir uyuşmazlıkları ortaya çıkarmıştır.

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (TCK m. 109) suç işlemek amacıyla örgüt kurma (TCK m. 220) konuttan çıkmamak suretiyle konut dokunulmazlığının ihlali (TCK m. 116) karşılıksız yararlanma (TCK m. 163) uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imalî nakledilmesi depolan-

lahlı terör örgütüne üye olma suçunun oluşması için örgütün faaliyetleriyle bağlantılı olarak ve örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için fiili bir suçun işlenmesi gerekse de bireyin yine de örgütün fiili varlığına veya güçlenmesine maddi veya manevi somut bir katkıda bulunmuş olması gerekir”. İlgili kararın Türkçe çevirisi için bkz. HUDOC Genel Ağ Sayfası, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-228393%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-228393%22]}), erişim tarihi: 18.06.2024

¹¹³ Tezcan/Erdem/Önok, s. 783.

ması (TCK m. 188) işkence (TCK m. 94) eziyet (TCK m. 96) gibi suçun kanuni tanımındaki fiilî icrası süreklilik arz eden suçlara kesintisiz (mütemadi) suçlar denmektedir.¹¹⁴

TCK m. 66 ve CMK m. 12’de bahsedilen kesintisiz suçlarda, ani suçlardan farklı olarak, suçun tamamlanması ve bitmesi farklı zamanlarda gerçekleşebilmektedir¹¹⁵. Öğretide kesintisiz suçlar (delictum continuum/continua crimen) “devamlı” veya “sürekli suç” terimleri ile de adlandırılmaktadır.¹¹⁶ Kesintisiz suçlar mülga 765 sayılı TCK’da “mütemadi suç” şeklinde terimleştirilmiştir. “Mütemadi” sözcüğü kelime anlamı olarak; “süregiden”, “devamlı” anlamına gelmektedir.¹¹⁷

Kanunun aradığı bütün unsurların gerçekleştiği anda tamamlanan ve sona eren, suçun unsurları bu anda eksiksiz olarak (tam) olarak gerçekleşen yani suçun tamamlanma ile sona erme anı aynı ana denk gelen (kasten öldürme suçu gibi) ani suçlardan (tamamlanmış suç) farklı olarak, kesintisiz suçlarda; suçun unsurları hukuka aykırı olan zararlı veya tehlikeli durum ortaya çıktıktan yani suç tamamlandıktan sonra (failin iradesiyle) bir süre daha devam etmekte (suç alanının genişlemesi), suçun icrası bir müddet uzamakta, suç bu süre içerisinde her an ika edilebilmekte suçun tamamlanmasıyla sona ermesi arasında zaman aralığı söz konusu olmaktadır.¹¹⁸

¹¹⁴ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 173; Kavlak, s. 322; Mahmut Koca/İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, Ankara, Seçkin, 2023, s. 115; örgüt kurma suçunun ani suç olduğu yönünde bkz. Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8547; Evik, “Silahlı Örgütlenme Suçu”, s. 108.

¹¹⁵ Koca/Üzülmüş, s. 119.

¹¹⁶ Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Yetkin, 2022, s. 251; Kayihan İçel/Fusun Sokullu Akıncı/İzzet Özgenç/Âdem Sözüer/Fatih Selami Mahmutoglu/Yener Ünver, Suç Teorisi 2. Kitap, İstanbul, Beta Yayınevi, 2002, s. 69.

¹¹⁷ Bkz. Nişanyan Sözlük, <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/m%C3%BCtemadi>, erişim tarihi: 21.06.2024.

¹¹⁸ Hans Heinrich Jecheck/Thomas Weigend, Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil, Berlin, 1996, s. 263 ve Claus Roxin, Strafrecht Allgemeiner Teil Band I, München: 2006, s. 330’dan aktaran Erdal Yerdelen, “Mütemadi (Kesintisiz) Suç”, TAAD, 5 (18) (2014) s.116; Von Liszt, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, Berlin, 1899, s. 213 ve Von Buri, Einheits und Mehrheit der Verbrechen, Stuttgart, 1879, s. 97 ve Frank Reinhard, Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich, Tübingen, 1931, s. 242 ve Max Ernst Mayer, Der Ail Teil des Deutschen Strafrechts, Heidelberg, 1923, s. 136’dan aktaran Ayhan Önder, “Mütemadi Suç”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 29 (1-2) (1963) s. 79; Helmut Hau, Die Beendigung der Straftat und ihre rechtlichen Wirkungen, Duncker und Humblot, Berlin, 1974, s. 15

Kesintisiz suçlarda suçun tamamlanması ile bitmesi aşamaları farklı farklı zamanlarda gerçekleşmektedir.¹¹⁹ Hukuk düzeni faili, meydana getirdiği hukuka aykırı durumu ortadan kaldırmaya icbar ettiği halde fail gerekli hareketi yapmamakta veya yapmayı ihmal ederek (hareketsiz kalarak) kastını sürdürmektedir.¹²⁰ Köhler'e göre kesintisiz suçlarda icrai suç ve ardından gelen ihmalî suç kombinasyonu söz konusudur.¹²¹ Örneğin kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçunda mağdurun özgürlüğünün kısıtlanmasıyla suç tamamlanmış olmakla birlikte hukuka aykırı durumu fail iradesiyle devam ettirmekte, gücü yettiği halde tipikliği oluşturan hareketlerini kesinti gerçekleşene kadar, yani mağdur özgürlüğüne kavuşuncaya kadar, sürdürmektedir.¹²²

Kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği anın ceza ve ceza muhakemesi hukuku bakımından önemli sonuçları bulunmaktadır. Söz gelimi, kesintinin gerçekleştiği anda yürürlükte olan kanunun uygulanması, zamanaşımı süresinin kesintinin gerçekleştiği tarihten itibaren başlaması, "ne bis in idem" ilkesi, lehe kanunun tatbiki, şikâyet süresinin kesintinin gerçekleştiği andan itibaren başlaması ve yetkili mahkemenin kesintinin gerçekleştiği yere göre belirlenmesi böyledir.¹²³

Terör örgütü kurma, yönetme ve terör örgütü üyeliği suçlarının bir özelliği de yapısı gereği bu suçların kesintisiz suç olmasıdır.¹²⁴ Bu

ve Nikolaos Bitzilekis, "Über die strafrechtliche Bedeutung der Abgrenzung von Vollendung und Beendigung der Straftat", ZStW 99, Heft 4 (1987) 723'ten aktaran Musa Kaya, "Kesintisiz (Mütemadi) Suç", Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2023, s. 69.

¹¹⁹ Yerdelen, s. 114.

¹²⁰ Ludwig von Bar, Handbuch Des Deutschen Strafrechts, Berlin, 1909, s. 409'dan aktaran Önder, s. 80.

¹²¹ August Köhler, Deutsches Strafrecht, Berlin, 1917, s. 537'den aktaran Yerdelen, s. 115.

¹²² Kesintisiz suçlarda failin iradesinin etkili ve önemli olmadığı düşüncesi için bkz. Uğur Alacakaptan, Suçun Unsurları, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 1970, s. 49.

¹²³ Koca/Üzülmez, s. 117; Tozman, s. 124.

¹²⁴ Evik, 673; Hafızoğulları/Kurşun, s. 37; "[...] Ani suç olarak işlenmesi kural olarak mümkün olmayan silahlı terör örgütüne üye olma suçu, zorunlu mütemadi suçlardandır. Mütemadi suç, suçun tamamlanmasına rağmen failin suç işleme kararının devam etmesi nedeniyle neticenin devam ettiği suç türüdür. Başka bir ifade ile bu suç türünde hem maddi hem de manevi unsur temadi eder. TCK'nın 314/2. mad-

suçları kesintisiz hale getiren asıl özellik örgüt kurucusu ve faillerdeki devamlılık ve süreklilik iradesi ve düşüncesi ile birlikte her an suç işlemeye hazır bir mekanizmanın varlığıdır. Aksi durumda iştirak halinde işlenen suç/suçlar gündeme gelecektir.¹²⁵ Bu nedenle suçun kesintisizliğinin örgütün devamına değil, her bir failin yaptığı harekete bağlı olduğu söylenmiştir.¹²⁶

Öğretide örgüt üyesinin örgüte bağlılık bilincinin ve iradesinin devamlılık göstermesi gerektiği, bu nedenle de salt belirli bir süre ya da belirli bir suç veya suçların işlenmesi için örgüt üyesi olmanın mümkün olmadığı kabul edilmektedir.¹²⁷ Nitekim Yargıtay bir kararında terör örgütü üyeliğinin kesintisiz suç olması sebebiyle eylemlerde bir süre devam eden yoğunluk aranması gerektiğini belirtmiştir.¹²⁸ Kesintisiz suça işaret edilen başka bir kararda, sanıklar arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir yapının bulunduğu, yaptıkları iş bölümü gereği isnat edilen suçu işledikleri, sanıkların işlemiş oldukları yağma eyleminden sonra örgütten ayrılmayarak yağma konusu biletlerin pazarlanması ve başka suçlar işlemek amacıyla birlikteliklerinin devam ettiği, birden fazla suç işlemek amacıyla bir araya geldikleri anlaşıldığı, örgüt üyesi olmak için makul sürenin geçmiş olduğu gerekçelerine yer vermiştir.¹²⁹

Kanaatimizce de suç örgütüne belirli süre /geçici olarak üyelik mümkün değildir. Suç örgütüne üye olma suçunun işlenebilmesi için örgüte fiilî bir katılım gerekir. Kişi kendi kişisel amaçları yanında örgütün amaçlarını da bilerek örgütün işlediği/işleyeceği suçları isteyerek örgüte dahil olduğu nazara alındığında geçici/ belli bir süre/

desinde düzenlenen silahlı terör örgütüne üye olma suçu, esas itibarıyla cezalandırılan hazırlık hareketleri olması itibarıyla, netice şartı aranmayan somut bir tehlike suçudur. Suçun yapısı ve mahiyeti gereği kesintisiz devam eden, netice değil ve fakat fiiller, örgütsel faaliyetlerdir. Hatta bir anlamda devam eden durumdur. [...]” Bkz. Yargıtay 16. CD, E. 2020/6231, K. 2021/2523, 05.04.2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 21.06.2024.

¹²⁵ Tozman, s. 125; Yenidünya/İçer, s. 18; Kavlak, s. 327.

¹²⁶ Evik, s. 673.

¹²⁷ Kavlak, s. 402; Tozman, s. 215.

¹²⁸ Yargıtay 16. CD, 18.07.2017, E. 2016/7162, K. 2017/4786, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 17.06.2024.

¹²⁹ Yargıtay 6. CD, 25.02.2019, E. 2008/15466, K. 2009/4055, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 17.06.2024.

sürekli üyeliğin söz konusu olamayacağı aşıkardır. Örgüt ile bağlantısı olmadan icra edilen münferit hareketlerin varlığı suç örgütü üyeliğinin kabulü için yeterli değildir.¹³⁰

Kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği anın tespiti yukarıda izah edilen gerekçelerle önemlidir. Öğretide ve uygulamada kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleşmesi hukukî- fiilî kesinti veya maddi kesinti- şekli kesinti terimleri ile sınıflandırılmaktadır. Hukukî veya fiilî kesinti gerçekleştiği anda suçun bittiği kabul edilir.¹³¹ Hukukî kesinti halleri; iddianamenin düzenlenmesi, tutuklanma kararı, mahkûmiyet hükmü, şikâyetten vazgeçme nedeniyle düşme kararı verilmesi, genel veya özel af kanunlarının yürürlüğe girmesi vs. şeklinde olabilir.¹³² Fiilî kesinti ise suç teşkil eden hareketin failin iradi hareketi ya da failin iradesi dışında başka bir sebeple sona ermesi şeklinde gerçekleşir. Terör örgütü üyeliği suçu özelinde; kanunun örgütün varlığı için aradığı unsurlardan bir ya da birkaçının ortadan kalkması, örgüt mensuplarının yakalanması, üyenin örgütle bağını koparması, amaç suçu irtikap etmeye yönelik elverişliliğin ortadan kalkması, üye sayısının üç kişiden aza düşmesi veya örgütün dağılması fiilî kesintiye örnek olarak verilebilir.¹³³ Hukukî veya fiilî kesinti gerçekleştikten sonra örgüt üyesi

¹³⁰ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 22.

¹³¹ “[...]11.01.2018 tarihinde üzerinden ele geçirilen 2212 seri nolu tabancaya el konulup fiilî kesinti meydana geldikten sonra 02.05.2018 tarihinde yine üzerinden 1017 seri nolu bir başka tabancanın ele geçirildiğinin anlaşılması karşısında; sanığın eylemlerinin iki ayrı suç oluşturacağı cihetle [...]”, Yargıtay 8. CD, E. 2021/2983, K. 2022/4770 K, 22.03.2022, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 21.06.2024.

¹³² “[...]6136 sayılı Yasaya aykırılık suçunun kesintisiz suçlardan olduğu ve hukukî kesintiyi oluşturan iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar gerçekleştirilen eylemlerin tek suç, bu tarihten sonra gerçekleştirilen eylemlerin ise ayrı suç oluşturacağı gözetilerek, mükerrem cezalandırılmanın, önlenmesi bakımından sanık hakkında ekspertiz raporunda anılan olaydan dolayı 6136 sayılı Yasaya aykırılık suçundan başka dava açılıp açılmadığı ve açılmış ise iddianame tarihleri saptanıp sonucuna göre hukukî durumunun tayin ve takdiri gerekirken, eksik araştırmayla yazılı biçimde mahkûmiyet hükmü kurulması[...]” bkz. Yargıtay 8. CD, 01.06.2015, E. 2014/26724, K. 2015/18079, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 21.06.2024.

¹³³ “[...] Bilindiği üzere silahlı terör örgütüne üye olma suçları temadi eden suçlardan olup temadi, fiilî veya hukukî kesinti ile sona ermektedir. Sanık ... 28.03.2011 tarihinde ilk eylemini gerçekleştirmiş ancak bu eylemi fiilî veya hukukî kesintiye uğramadan bu kez 08.12.2011 tarihinde ikinci fiilini işlemiş bu fiilinden do-

failin suç teşkil eden eylemleri ika etmesi ikinci örgüt üyeliği suçunun oluşması anlamına gelecektir.¹³⁴

B. Yargıtay Uygulamasında Terör Suçlarında Suçüstü Hali

Bu çalışmanın konusunu oluşturan tartışmalar darbe girişimi sonrasında AYM üyeleri, yüksek yargı üyeleri ve 2802 sayılı Kanun'a tabi yargı mensupları hakkındaki soruşturmalar ve kovuşturmalar nedeniyle ortaya çıkmıştır. Yüksek yargı mensuplarının davaları ilk derece mahkemesi sıfatıyla Yargıtay 9'uncu CD'de görülmüş bu mahkemenin kararlarına karşı yapılan temyiz başvurularına ise YCGK bakmıştır.¹³⁵

layı 09.12.2011 tarihinde gözaltına alınmış ve akabinde tutuklanmış, fiili kesinti bu şekilde gerçekleşmiş ve temadi sona ermiştir. Sanığın, temadinin sona erdiği 09.12.2011 tarihine kadar gerçekleşen eylemleri tek bir suçu oluşturacaktır. Buna karşın yukarıda açıklandığı üzere sanık her iki fiilinden dolayı ayrı Mahkemelerde yargılanmış, ayrı cezalar almış ve bu cezalar Yargıtay'ca da onanarak kesinleşmiştir. Oysa bu dosyaların soruşturma veya kovuşturma aşamasında birleştirilmesi, delillerin birlikte değerlendirilmesi ve sanığın atılı suçtan bir kez cezalandırılması gerekirken mükerrer olarak cezalandırıldığı görülmüştür. [...] Müttemadi suçlarda suç tarihi, temadinin kesildiği tarihtir. Temadi ya failin iradi fiiliyle ya da gayri iradi bir müdahale ile fiilen veya fail hakkında düzenlenen iddianame ile dava açılması ya da mahkûmiyet kararı verilmesi ile hukuken sona erer. Failin bu suç nedeniyle tutuklanmaya evrilen yakalanması, tutuklanması ya da hakkında verilen hapis cezasının infazına başlanması fiili/hukuki kesinti, iddianame ve mahkûmiyet hükmü ise hukuki kesinti oluşturacaktır. Şu hale göre, failin tutuklanmaya evrilen yakalanmasından/tutuklanmasından önce ya da sonra, devlet otoritesinin faille bir ihtarı ve mevcut durumun cemiyet tarafından tasvip olunmadığının ...suç teşkil ettiğinin bildirilmesi anlamına gelen iddianame tarihine kadar sürdürdüğü örgütsel faaliyetlerinin, müttemadi suçların tekliği ve suç işleme kararının devam etmesi nedeniyle tek bir örgüt üyeliği suçu kapsamında değerlendirilmesi gerekir", Bkz. Yargıtay 16. CD, E. 2020/6231, K. 2021/2523, 05.04.2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 21.06.2024

¹³⁴ "Temadi eden suçlardan olan örgüt üyeliği, hukuki veya fiili kesinti gerçekleşinceye kadar tek suç sayılır. Örgüt üyeliği, yakalanma, örgütün dağılması, örgütten ihraç ya da kendiliğinden örgütten ayrılma gibi sebeplerden sona erer. Yakalanmayan sanık hakkında düzenlenen iddianame temadi eden suç için hukuki kesinti oluşturmaz. Örgüt üyeliğinden mahkûm olduktan sonra tekrar örgütle hiyerarşik bağ kurup süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gerektiren faaliyetlere katılması halinde yeniden üyelik suçu oluşacaktır", Bkz. Yargıtay 16 CD, E. 2016/7162, K. 2017/4786, 18.07.2017, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, erişim tarihi: 17.06.2024.

¹³⁵ 5237 sayılı TCK ve 5271 sayılı CMK 2005 yılında yürürlüğe girince bu gelişmeye paralel olarak 3713 sayılı Kanun'un 765 sayılı mülga TCK'ya atıf yapan hükümleri güncellenirken diğer taraftan da (ara rejimlerin, sıkıyönetim dönemlerinin ve olağanüstü hâl uygulamalarının simgesi ve tamamlayıcısı olduğu ifade edi-

Yargıtay 9'uncu CD ve YCGK, yargı mensupları bakımından kendi kanunlarındaki usûli güvencelerin terk edilmesi ve bu kişiler hakkında genel hükümler uyarınca yakalama-gözaltı ve sonrasında tutuklama işlemleri tatbikini hukuka uygun bulmuştur. Söz gelimi, YCGK'nın Hakimler Savcılar Kurulunun (HSK) eski bir üyesi hakkında verdiği kararda terör örgütü üyeliğinin görev suçu değil kişisel suç olduğu, bu suçun niteliği gereği temadi ettiği (zorunlu kesintisiz suç), soruşturma başlamadan önce failin örgütten ayrıldığına dair herhangi bir tespitin bulunmadığı hususları dikkate alındığında, CMK m. 90/1-a gereğince suçu ika ederken rastlanan sanık hakkında suçüstü işlemleri uygulanmasında hukuka aykırılık bulunmadığı yönünde sonuca ulaştığı görülmektedir.¹³⁶

len) DGM'ler de kaldırılmıştır. Buna karşın CMK'da düzenlenen özel ağır ceza mahkemeleri faaliyetlerine başlamıştır. Bu mahkemelerin görev alanındaki suçların kovuşturulmasında sanıklar avukatla görüşme, gözaltı ve tutukluluk süreleri bakımından genel hükümlerden farklı kurallara tabi kılınmıştır. Özel ağır ceza mahkemelerin varlığı ve faaliyetlerinin demokrasi, hukuk devleti ve adil yargılanma hakkı ilkelerine ters düştüğü biçiminde eleştiri ve tepkilere rağmen, 2012 yılında kadar bu mekanizma işlemeye devam etmiştir. Yargı hizmetlerinin etkinleştirilmesi amacıyla bazı kanunlarda değişiklikler yapılmasının amaçlandığı 6352 sayılı Kanun'a ilişkin tasarısı ve tekliflerin görüşülmesi sırasında verilen önerge ile TMK'nın 10'uncu maddesi başlığı ile birlikte değiştirilerek, CMK 250, 251 ve 252 madde hükümleri ve TMK'nın bazı maddelerinde yer alan hükümler TMK'nın 10'uncu maddesinde toplanmıştır. En nihayetinde, 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile TMK'nın 10'uncu maddesi uyarınca görevlendirilen özel yetkili mahkemeler kaldırılmıştır. Özel yetkili mahkemelerin bu çalışma açısından önemi ise CMK'nın daha sonra mülga olan 251/1 maddesidir. Gerçekten de "Soruşturma 250'nci madde kapsamına giren suçlarda soruşturma, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu suçların soruşturma ve kovuşturmasında görevlendirilen Cumhuriyet savcılarınca bizzat yapılır. Bu suçlar görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır. Cumhuriyet savcıları, Cumhuriyet Başsavcılığınca 250'nci madde kapsamındaki suçlarla ilgili davalara bakan ağır ceza mahkemelerinden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez." hükmünü amir olan bu madde kamuoyunda "Ergenekon" olarak bilinen soruşturmalarda sık sık gündeme gelmiş ve kimi yargıç ve savcılar bu düzenleme kapsamında herhangi bir izin veya karara gerek olmaksızın gözaltına alınıp tutuklanmıştır.

¹³⁶ "Doktrinde kabul edilen ortak görüş ve Yargıtay kararlarında istikrar kazanan uygulama; örgüt üyeliği suçunun mütemadi suçlardan olduğu yönündedir. Bu nedenle, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan bir örgüte katılma hâlinde suç, örgütün hiyerarşik yapısına bağlılık devam ettiği sürece işlenmeye devam edilmektedir. Dolayısıyla örgütün hiyerarşik yapısına bağlılığın sona erdiği anda

temadi bitmektedir. Bu bağlamda örgüte üye olma fiili, örgütün hiyerarşik bünyesine dahil olmakla birlikte tamamlanmakta ise de suç sona ermemekte ve fail, örgüt üyesi olarak kaldığı sürece suç da devam etmektedir... Doktrinde genel kabul gören görüşe göre; mütemadi suçlar suçüstü hâlinde işlenebilen suçlardır. Dahası, Faruk Erem 1978 yılında, Halûk Çolak da 1998 yılında hazırladıkları eserlerinde, İtalyan CMUK'un 237. maddesinde, temadinin sona erdiği ana kadar mütemadi suçun suçüstü sayılacağı hususunun açıkça belirtildiğini ifade etmişlerdir Gerçekten de, 1930 tarihli İtalyan CMUK'un "Suçüstü" başlıklı 237. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "Il reato permanente é flagrante fino a che sia cessata la permanenza", ibaresi "Mütemadi suçta suçüstü, temadinin sona ermesine kadardır", anlamına gelmektedir. Nitekim bu yöndeki düzenleme, 1988 tarihli İtalyan CMUK'un "Suçüstü Hâli" başlıklı 382. maddesinin ikinci fıkrasında da "Mütemadi suçta suçüstü hali, temadinin sona ermesine kadar devam eder", anlamına gelecek şekilde "Nel reato permanente lo stato di flagranza dura fino a quando non è cessata la permanenza", ibaresiyle yer almaktadır. Nitekim Türk Hukuk doktrininde de benzer şekilde; mütemadi suçlarda, temadi devam ettikçe suçüstü hâlinin devam ettiği, icra hareketlerinin tamamlanmasının gerekmediği, mütemadi suçu oluşturan icra hareketlerinin bir kısmında, sanığın geniş anlamda yakalanmasının yeterli olduğu, kanuni düzenlemelerde bu konuda bir ayrıma gidilmediği görüşü, Türk Anayasa Hukukunda ve Muhtelif Kanunlarda ve suçüstü hâlinde temadinin sona ereceği görüşü savunulmaktadır. Faile atılı mütemadi suçun niteliği, suçun işlenme şekli ve geniş anlamda yakalama şartlarının her olayda ayrı ayrı değerlendirilmesi koşuluyla, mütemadi suçlarda genel olarak failin o suça ilişkin devam eden icra hareketlerinin, bu hareketlerin meydana getirdiği hukuka aykırılığın devam ettiğinin, böylelikle o suçun işlenmekte olan bir suç olduğunun ve geniş anlamda yakalama sonucunda somut olayda dar anlamda suçüstü hâlinin var olabileceğinin kabulü gerekmektedir.... Yüksek mahkeme üyeleri dışında görev yapan birinci sınıfa ayrılmış ya da birinci sınıf bazı hâkim ve Cumhuriyet savcılar hakkında Yerel Cumhuriyet Başsavcılıklarınca 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 93 ve 94. maddeleri gereğince genel hükümlere göre yürütülen soruşturma sonucunda düzenlenen iddianamelerle; ağır ceza mahkemesinin görevine giren ve suçüstü halinde işlendiği değerlendirilen silahlı terör örgütüne üye olma, Anayasayı ihlal, cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs etme suçlarından cezalandırılmaları istemiyle Yerel Mahkemelere açılan davaların hangi mercide görüleceğine ilişkin Yerel Mahkemeler ile ilk derece mahkemesi sıfatıyla Yargıtay arasında ortaya çıkan olumsuz görev uyuşmazlığının çözümlenmesi amacıyla dosyaların gönderildiği Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 10.10.2017 tarihli ve 998-388 sayılı ile benzer uyuşmazlığa ilişkin diğer kararlarında istikrarlı olarak "mütemadi suçlardan olan silahlı terör örgütüne üye olma suçunda, daha önce örgütün kendisini feshetmesi, kişinin örgütten ayrılması gibi bazı özel durumlar hariç olmak üzere kural olarak temadinin yakalanma ile kesileceği, dolayısıyla suçun işlendiği yer ve zaman diliminin buna göre belirlenmesi gerektiği, bu nedenle silahlı terör örgütüne üye olma suçundan şüpheli konumunda bulunan hâkim ve Cumhuriyet savcıları yakalandıkları anda

‘ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâli’nin mevcut olduğu ve 2802 sayılı Kanun’un 94. maddesi gereğince soruşturmanın genel hükümlere göre yapılacağı anlaşılmaktadır” sonucuna ulaşılmıştır. Burada öncelikle ifade etmek gerekir ki; doktrinde suç niteliğine dair veya başkaca bir ayırım yapılmaksızın, mütemadi suçların salt işlenmeye devam eden suçlardan olduğu gerekçesiyle bu suçlarda suçüstü hâlinin bulunduğu dair görüşlerin de mevcut olması bir yana, bu genel kabulün haricinde öncelikle değinilmesi gereken husus; örgüt üyeliğine ilişkin genel açıklamalarda da belirtildiği üzere, örgüt üyeliğinin varlığı için failin delillendirilebilir somut hareketleriyle örgütün hiyerarşik yapısına kendi iradesini sürekli olarak teslim etmesinin yeterliliğidir. Dolayısıyla, kişinin gizli bir yapılanma ve somut tehlike suçu niteliğindeki suç örgütünün üyesi olduğunu her an suç teşkil eden başkaca eylemlerle göstermesine gerek olmadığı gibi, bu yöndeki eylemleri zaten ayrı bir suçu oluşturacak ve bu suçları işlerken yakalanması hâlinde o suçlar yönünden de suçüstü hâli gündeme gelecektir. Diğer yandan, failin suç örgütü üyesi olduğuna dair yetkili makamlarca şüphe oluşturan delil ya da delillere ulaşılması ve failin örgüt üyeliğindeki devamlılığın o anki delillere göre saptanması durumunda, örgütün kendisini feshettiğine ya da failin örgütten ayrıldığına dair başkaca delile ulaşamaması hâlinde, failin örgüt üyeliği hususundaki icra hareketlerine devam ettiğinin, böylelikle bu durumdan bilgisi olan yetkili makamlarca faile CMK’nın 2. maddesinin (j) bendinin birinci alt bendi ve 90. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca bu suçu işlerken rastlandığının, dolayısıyla görünüşteki haklılık unsuru gereğince suçüstü hükümleri doğrultusunda fail hakkında işlem yapılabileceğinin kabulünde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Burada failin cezai eyleminin muhakkak herkes tarafından görülmesi gerekmemekte, yakalama anı itibarıyla örgüt üyeliğinin sürekliliğine dair icra hareketlerinin devam ettiğinin ve failin örgütten ayrılmaya dönük bir eyleminin bulunmadığının yetkili makamlarca bilinmesi yeterlidir. Diğer yandan, Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 17.07.2016 tarihli ve 244/a sayılı kararında; aralarında sanık ...’un da bulunduğu Yargıtay Üyeleri hakkında genel hükümlere göre başlatılıp yürütülen adli soruşturmanın Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca idari yönden gereği için Yargıtay Başkanlığına bildirilmesi sonucunda; “133 Yargıtay Üyesine isnat edilen ‘cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının ön gördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs’ suçunun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, eylemin halen tamamen sona ermemesi ile bu bağlamda ağır cezalı ve suçüstü gibi ağır bir suç soruşturmasının, tehlikenin boyutu ile haklarında gözaltı kararı çıkarılmış olması gözetildiğinde, bu denli ağır bir suç soruşturmasının varlığı karşısında ve ayrıca aynı örgüt kapsamında bir kısım üyeler hakkında Birinci Başkanlığımızca sürdürülen soruşturmanın kapsamı da dikkate alınarak adları geçen üyelerin göreve devamlarının soruşturmanın selameti ve yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vereceği gözetilerek Yargıtay Kanununun 18/1, 2, 4 fıkraları ile 46. maddeleri gereğince mevcut yetkilerinin kaldırılmasına” karar verildiği ve içeriği itibarıyla bu kararda sanık hakkında ağır cezalı suçüstü hâli nedeniyle genel hükümlere göre soruşturma yürütülmesinin usûle uygun olduğunun belirtildiği de gözden uzak tutulmamalıdır. Bu düzenlemeler doğrultusunda, uyuşmazlık konusuyla bağlantılı olarak, terör suçları bakımından yürütülecek soruşturma ve kovuşturma

Yine bu kararlarda; CMK'nın 161'inci maddesinin 8'inci fıkrasına atıfla, silahlı terör örgütüne üye olma gibi bazı suçların soruşturulmasının, nitelik ve ağırlıkları dikkate alındığında, bu suçun resmi görevlerle bağlantılı olarak veya resmi görevler sırasında işlenmiş olsa bile, doğrudan cumhuriyet savcılar tarafından genel hükümlere göre yürütüleceğinin ifade edildiği görülmektedir. Bu tür ağır suçlar söz konusu olduğunda CMK'nın 161'inci maddesinin 8'inci fıkrası hükümleri geçerli olacak ve (2797 sayılı Kanun gibi) belirli kanunlarda öngörülen özel soruşturma usulleri, suçüstü halinin olup olmamasına bakılmaksızın, geçersiz olacaktır¹³⁷.

C. AYM'nin Suçüstü Haline Dair Yorumu

AYM kendi eski mensupları olan Erdal Tercan ve Alparslan Altan'ın yapmış oldukları bireysel başvurular ve diğer yüksek mahke-

işlemlerinde suçüstü hükümlerine göre işlem yapılması öngörülmekteydi. Diğer yandan, özel soruşturma ve kovuşturma usûlleri öngören düzenlemelerden; yasama dokunulmazlığına ilişkin Anayasa'nın 83. maddesi, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının 2802 sayılı Kanun'un 94. maddesi, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun seçimle gelen üyelerine ilişkin 6087 sayılı Kanun'un 38. maddesi, 2797 sayılı Kanun'un 46. maddesi ile diğer kamu görevlilerine ilişkin 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 2. maddesinde "ağır cezalı suçüstü hâli" ortak bir kavram olarak kullanılmaktadır. Aynı kavram, suç tarihinden sonra 2797 sayılı Kanun'un 46. maddesine 680 sayılı KHK ile eklenen ve 7072 sayılı Kanun'la aynen kabul edilerek kanunlaşan altıncı fıkra da yer almaktadır. İç hukuk düzenlemesi niteliğinde olan ve kişisel suçları nedeniyle Yargıtayın yargılayacağı kişilere yönelik bu düzenlemeyle de 15.07.2016 tarihinden sonra haklarında örgütlü suçluluk nedeniyle ağır cezalı suçüstü hükümlerine göre işlem yapılan bu kişiler hakkında yetkili makamlarca uygulanan genel hükümlerin ve dolayısıyla fiilî durumun suçüstü hâliyle uyumlu olduğu öngörülerek bu doğrultuda yapılacak soruşturma ve kovuşturma işlemleri hüküm altına alınmıştır. Açıklanan nedenlerle, genelde mütemadi suçlarda temadinin yakalama ile kesileceğine ve o anda suçüstü hâlinin var olduğuna, özdele de olumsuz görev uyumsuzluklarına konu kararlarda FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi oldukları iddiasıyla yakalanan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının yönünden suçüstü hâlinin bulunduğu dair Yargıtayca varılan kanaat salt suçüstü hâlinin yargısal, mantıksız ve keyfî yorumuna değil, doktrindeki görüşlere, örgütsel suçluluğun teorisine, dahası ve en önemlisi, yasama organınca istikrarlı ve birbiriyle uyumlu olarak hüküm altına alınan iç hukuk düzenlemelerine dayanmaktadır. Varılan sonuç sonrasında Anayasa Mahkemesi'nce de benimsenmiştir [...] YCGK, 02.05.2019, E. 2019/9-312, K. 2019/514.

¹³⁷ Benzer kararlar için bkz. YCGK'nın; 2017/16-956 E, 2017/370 K; 2022/51 E, 2022/141 K; 2021/301 E, 2022/483 K; 2017/990 E, 2017/389 K; 2019/296 E, 2019/578 K; 2019/286 E, 2020/52 K; 2019/337 E, 2021/55 K. sayılı kararları.

me üyeleri ile 2802 sayılı Kanun kapsamında görev yapan yargı mensuplarının yapmış oldukları bireysel başvurular kapsamında suçüstü halini incelemiş ve bunların tamamında kanunla verilen özel güvencelerin terk edilerek ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hali bulunduğu gerekçesiyle yapılan adli işlemlerde hak ihlali bulunmadığına karar vermiştir.¹³⁸ Alparslan Altan İHAM nezdinde iki kez hak ihlali kararı aldığı için birden çok kez bireysel başvuruda bulunmuş, bu başvuruların tamamı kabul edilemez bulunmuştur.¹³⁹ AYM benzer gerekçelerle Erdal Tercan başvurusunu da kabul edilemez bulmuştur.¹⁴⁰ AYM'ye göre, ilk derece mahkemesi sıfatıyla mezkûr üyelerin ceza kovuşturmasını yürüten Yargıtayın ulusal hukuka ilişkin yorumunun İHAS'da güvence altına alınan hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğini incelemenin İHAM'ın yetkisinde olduğunu ama İHAM'ın ulusal mahkemelerin yerine geçerek ulusal hukuku ilk elden yorumlamaması gerektiğini belirtmiştir. AYM, İHAM'ın Alparslan Altan başvurularındaki tespitlerinin Sözleşme'nin uygulanmasına değil, ilgili Türk hukukunun yorumlanmasına ilişkin bir değerlendirme mahiyetinde olduğunu, İHAM kararlarının bağlayıcılığını kabul etmekle birlikte, yargı mensuplarının tutuklanmasına ilişkin iç hukuk hükümlerinin yorumlanmasının Türk kamu makamlarına ve nihai olarak mahkemelerine ait bir yetki olduğunu vurgulamıştır.¹⁴¹

AYM ulusal hukukun uygulanması ve yorumlanması hakkında ulusal yargı yerlerinin münhasır yetkisine işaret ettikten sonra suçüstü halinin yorumu ve uygulanması hakkındaki tespitlerine geçmiştir. AYM'ye göre, ağır ceza mahkemelerinin yetki alanına giren suçüstü halinin bulunması, görev yaptıkları mahkemenin derece ya da türüne bakılmaksızın, tüm hâkim ve savcılara sağlanan usûli güvencelere

¹³⁸ İlk derece mahkemelerinde görev yapan hâkimler yönünden bkz. Âdem Türkel, B. No: 2017/632, 23/1/2019, para. 52-59; Erdem Doğan, B. No: 2017/25955, 7.3.2019 para. 50-57; tetkik hâkimleri yönünden bkz. Selim Öztürk, B. No: 2017/4834, 8.5.2019, para. 52-59; Cumhuriyet savcılarını yönünden bkz. Hasan Hendek, B. No: 2016/69748, 29.5.2019, para. 62-69; Uğur Gürses, B. No: 2016/16201, 3.7.2019, para. 62-65.

¹³⁹ Alparslan Altan Başvurusu, B. No: 2016/15586, Karar Tarihi: 11.1.2018, RG. 19.1.2018, S. 30306; Alparslan Altan Başvurusu (2), B. No: 2018/22191, Karar Tarihi: 9.5.2019; Alparslan Altan Başvurusu (3), B. No: 2019/25385, Karar Tarihi: 4.11.2020.

¹⁴⁰ Erdal Tercan Başvurusu, B. No: 2016/15637, Karar Tarihi: 12.4.2018, RG. 22.5.2018, S. 30428, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/15637?Dil=tr>, erişim tarihi: 19.06.2024.

¹⁴¹ AYM, Alparslan Altan, para. 114.

istisna teşkil eden bir durumdur. Bununla birlikte, kişisel ve görevle ilişkili suçlar arasındaki ayrım da önemlidir. Somut olayda görev suçu değil, kişisel suç söz konusu olduğu için şüpheli veya sanıklar hakkında genel kurallar uygulanacaktır.¹⁴²

AYM, eski üyeleri hakkındaki değerlendirmesini 2802 ve 2977 sayılı kanunlar çerçevesinde görev yapan yargı mensupları yönünden de sürdürmüş, söz gelimi, sonradan İHAM'ın hakkında hak ihlali kararı verdiği, *Yıldırım Turan* başvurusunda, örgüt üyeliği suçu bakımından kişisel ve ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâlinin bulunduğunu değerlendirmiştir. Bu dosyada AYM, ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâline yönelik içtihadını Yargıtay eski üyesi A.B. kararında geliştirdiğini ifade ederek ilgili karara çeşitli atıflar yapmıştır.¹⁴³ Anılan kararda ilk olarak tutuklamaya konu örgüt üyeliği suçunun ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren kişisel suç niteliğinde olduğu ifade edilerek, darbe teşebbüsünün millî güvenlik ve kamu düzeni üzerinde oluşturduğu tehlike tüm ağırlığıyla devam ederken başvurucunun yakalanıp gözaltına alındığı ve sonrasında tutuklandığı belirtilmiştir.¹⁴⁴ AYM'ye göre, darbe teşebbüsünden hemen sonra tutuklanan yüksek mahkeme üyeleri yönünden suçüstü hâlinin bulunduğu kabul edilirken darbe teşebbüsü temel hareket noktası kabul edilmiştir. Darbe girişimi dolayısıyla devletin varlığı ve millî güvenlik üzerinde oluşan tehlike devam ettiği bir sırada darbe girişimi savuşturulurken bu teşebbüsün arkasındaki yapı ile örgütsel nitelikte ilişkisi olduğu değerlendirilen kişiler hakkında suçüstü işlemi uygulanması temelsiz bir yaklaşım değildir.¹⁴⁵ Silahlı terör örgütü üyeliği suçunun kesintisiz niteliği dolayısıyla ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâli söz konusu olduğuna göre, başvurucuya isnat edilen silahlı terör örgütü üyesi olma suçuna ilişkin suçüstü hâlinin bulunduğu yönünde soruşturma mercilerince yapılan değerlendirmelerin olgusal ve hukukî temelden yoksun ve keyfî olduğunun kabulü mümkün değildir.¹⁴⁶

¹⁴² AYM, Alparslan Altan, para. 109.

¹⁴³ AYM A.B. Başvurusu, B. No: 2016/22702, Karar Tarihi: 31.10.2019, RG 29/1/2020, S. 31023; AYM, Yıldırım Turan, para. 107.

¹⁴⁴ AYM, Yıldırım Turan, para. 107.

¹⁴⁵ AYM, Yıldırım Turan, para. 108.

¹⁴⁶ AYM, Yıldırım Turan, para. 109; AYM, A.B, para. 94.

AYM *Yıldırım Turan* başvurusuna dair kararında; darbe teşebbüsünden hemen sonra silahlı terör örgütü üyeliği suçundan tutuklanan yüksek mahkeme üyeleri dışındaki yargı mensupları yönünden de ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçüstü hâlinin bulunduğu, bu tespite yönelik içtihadını da *Mustafa Özterzi* kararında güncellediğini¹⁴⁷ belirterek, bu kararda yüksek mahkeme üyeleri dışında kalan yargıç ve Cumhuriyet savcıları yönünden ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâli bulunmasa da kişisel suçlarına ilişkin olarak soruşturma yürütülmesi için ayrıca izin alınmasına gerek olmadığı yönündeki YCGK kararlarına değinmiştir.¹⁴⁸

Sonuç olarak ve özetle, AYM hem yüksek mahkeme üyeleri hem yüksek mahkeme üyeleri dışında kalan yargıç ve savcılar hem de AYM üyeleri hakkında; silahlı terör örgütüne üye olma suçunun temadi eden kişisel suç olduğunu, fiili kesinti anına kadar suçun işlenmeye devam ettiğini, başvuru/başvurucuların darbe girişiminin arkasındaki olan FETÖ/PDY ile örgütsel ilişkisinin olduğunun değerlendirildiğini ve şikayet konusu yakalama işleminin darbe girişimi nedeniyle ulusal güvenlik ve kamu düzenine yönelik tehdidin sürdüğü bir anda gerçekleştiğini, bu nedenlerle somut olaylarda suçüstü halinin bulunduğu ilişkin yargı yerlerinin yaptıkları değerlendirmelerin, dayandıktan yoksun olmadığını, somut olay(lar)da ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçüstü halinin bulunduğunu, bunun da söz konusu yargı mensuplarının tabi olduğu kanunlarda öngörülen özel usulî güvenceleri uygulanamaz hale getirdiğini belirtmiştir.¹⁴⁹

IV. İHAM UYGULAMASINDA ÖZEL USULİ GÜVENCELER VE SUÇÜSTÜ HALİ

A. Genel Olarak

Türk vatandaşı yargı mensupları hakkında suçüstü halinin uygulanmasına dair İHAM'ın tespit ve yorumlarının başlıca üç ihlal kara-

¹⁴⁷ AYM, *Yıldırım Turan*, para. 111; AYM, *Mustafa Özterzi*, B. No: 2016/14597, 31.10.2019, para. 93, 94, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/14597>, erişim tarihi: 11.06.2024.

¹⁴⁸ AYM, *Mustafa Özterzi*, para. 93; AYM, *Yıldırım Turan* para.112.

¹⁴⁹ AYM, *Yıldırım Turan*, para. 107.

rı ile şekillendiği söylenebilir. Bunlar; yukarıda da ifade edildiği gibi, *Alparslan Altan-Türkiye* başvurusu, *Turan ve diğerleri- Türkiye* başvurusu ile *Hakan Baş* başvurusudur. Bu kararları detaylandırmadan önce İHAM'ın Türk yargı mensupları hakkında daha evvelce vermiş olduğu kararlardan (her ne kadar bu başvurular disiplin cezaları ile ilgili olsa da) Ömer Faruk Eminağaoğlu ve Ayşe Sarısu Pehlivan kararlarına kısaca değinmekte fayda vardır.

Eminağaoğlu başvurusunda yargı mensubu olan başvuru, kamuoyunda “Ergenekon” olarak bilinen soruşturmalar kapsamında kendisine disiplin soruşturması açılması ve ardından verilen disiplin cezası ile ilgili olarak İHAS'ın 6/1, 10 ve 8. maddelerinin ihlali iddiasıyla İHAM'a başvurmuştur. İHAM, davalı hükümet aleyhine vermiş olduğu ihlal kararına gerekçe olarak; o dönemde HSYK adıyla görev yapan kurumun yapısının usuli güvencelerin sağlamaktan uzak olduğu, bir yargıç aleyhine disiplin yargılaması başlatıldığında, adalet sisteminin işleyişine olan kamu güveninin zedelendiği, disiplin yargılamalarıyla karşı karşıya kalan her yargıç ve savcının keyfiliğe karşı güvence altına alınması gerektiği ifade ederek, ilgili kişinin, kendi bakış açısını sunmak ve hakkındaki iddialarını çürütebilmek adına çelişmeli yargılama usulünden faydalanabilmesi gerektiği hususlarına dikkat çekmiştir.¹⁵⁰ Benzer biçimde, Sarısu Pehlivan/Türkiye Davası'nda da İHAM'ın vermiş olduğu ihlal kararında yargıçlara tanınan özel güvencelerin önemine dikkat çekilerek, keyfi tutumlara karşı yargıç bağımsızlığını koruyabilmek amacıyla bu güvencelerin formüle edildiğinin altı çizilmiştir.¹⁵¹

Çalışmanın bu kısmında; *Alparslan Altan* ve *Turan ve diğerleri* başvurularına giden süreç, başvuruçuların iddiaları, davalı hükümetin savunması ve son olarak da İHAM'ın değerlendirmesi başlıkları altında konu detaylandırılacaktır.

¹⁵⁰ İHAM, Eminağaoğlu/Türkiye Davası, (Başvuru no. 76521/12), <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22:%5B%22001-210715%22%5D%7D>, erişim tarihi: 23.12.2024.

¹⁵¹ İHAM, Sarısu Pehlivan/Türkiye Davası, (Başvuru No. 63029/19), <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-226210%22%5D%7D>, erişim tarihi: 23.12.2024.

B. Alparslan Altan-Türkiye Başvurusu

1. Başvuru Konusu İddialar

AYM eski üyesi olan başvuran, darbe girişimi sonrasında 6216 sayılı Kanun'a aykırı şekilde keyfî olarak tutuklanmasından şikâyetçi olmuş, tutuklanmasını gerektirecek nitelikte, bir suç işlediğine dair makul şüphe oluşturacak herhangi bir delilin bulunmadığını ifade ederek Sözleşme'nin 5'inci maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuran, 6216 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesi uyarınca, AYM üyeleri hakkında ceza soruşturulması açılmasının AYM Genel Kurulunun kararına bağlı olduğunu dile getirerek, ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâli olmamasına, darbe teşebbüsünde yer almakla ilgili bir suçlama bulunmamasına rağmen, durumunun suçüstü hâli olarak değerlendirildiğini, hakkındaki işlemlerin genel hükümlere göre yürütüldüğünü beyan etmiştir. Ayrıca başvuran, işlediği iddia edilen suçun yalnızca meslekî faaliyetlerinin ifası ile bağlantılı olarak işlenmiş olabileceğini yani görev suçu olduğunu belirterek, 6216 sayılı Kanun'un 16 ve 17'nci maddelerinde belirtilen prosedürlerin işletilmediğini savunmuştur.¹⁵²

2. Davalı Hükümetin Savunması

Davalı Türk Hükümeti; başvuranın, darbe teşebbüsüyle bağlantılı olarak, "anayasal düzeni yıkmaya veya değiştirmeye teşebbüs etme" ve "silahlı terör örgütü üyesi olma" şüphesi ile tutuklandığını, CMK'nın 100'üncü maddesi temelinde başvuranın tutuklanmasına karar verildiğini, başvuranın tutukluluğunun ulusal hukuka ve İHAS'a uygun olduğunu bildirmiştir. Hükümete göre, 6216 sayılı Kanun'un 16 ve 17'nci maddeleri AYM üyeleri hakkında ceza kovuşturması yürütülmesi için özel bir usul öngörmesine rağmen, ağır ceza mahkemelerinin görevine giren suçüstü hâllerinde soruşturma genel hükümlere göre yürütülebilecek ve önleyici tedbirler alınabilecektir. Başvuranın gözaltına alınıp tutuklanmasına neden olan suç görev suçu olmayıp adi suçlar kategorisindedir. Davalı hükümete göre, başvuran hakkındaki ceza soruşturması genel hükümler çerçevesinde yürütülmüştür. Zira şüpheliye isnat edilen suç olan silahlı terör örgütü üyeliği kesin-

¹⁵² İHAM, Alparslan Altan, para. 90.

tisiz suç niteliğinde olduğundan suçüstü hâli kapsamında değerlendirilmiştir.¹⁵³

3. İHAM'ın Değerlendirmesi

Mahkemeye göre özgürlük ve güvenlik hakkını güvence altına alan İHAS'ın 5'inci maddesi, Sözleşme'nin 2, 3 ve 4'üncü maddeleriyle birlikte, bireyin fiziksel güvenliğini koruyan birinci dereceden temel hak olup amacı, kişinin keyfi veya gerekçesiz şekilde özgürlüğünden mahrum bırakılmasının engellenmesidir. İHAM; kişiyi özgürlüğünden mahrum bırakmanın (yakalama ve tutuklama) sadece aynı maddenin (a) ile (f) bentlerinde belirtilen istisnalardan birine dayalı olmasının yeterli olmadığını, aynı zamanda hukuka uygun olmasının icap ettiğini, bunun için ulusal hukukta yer alan kurallara uyulması gerektiğini ifade etmiştir. Öte yandan, ilgili ulusal hukukun salt varlığı yeterli olmayıp bu kuralların İHAS'da zımnen/ açık şekilde yer alan genel ilkelerle, özellikle de yasal kesinlik ilkesiyle uyumlu olması icap etmektedir.¹⁵⁴

İHAM'a göre yargı mekanizmasının toplum nezdinde özel bir yeri ve rolü bulunmaktadır. Hukukun üstünlüğünü kabul eden bir devletin yargı erkinin kamuoyuna güven vermesi gerekir. Yargıçların görevlerini bağımsız şekilde yerine getirebilmeleri için yargı mensuplarına ulusal hukuk sistemi içinde yargısal koruma sağlanması bu kabilden olup anılan düzenlemelere gereği gibi uyulması esastır.¹⁵⁵

Mahkeme, yakalama ve tutuklama kararının uygulanma biçimini İHAS hükümlerine göre incelerken; demokratik toplumda devlet organları arasında yargının işgal ettiği önemli yer, güçler ayrılığı ve bağımsız yargı ilkelerini dikkate alarak yargı mensuplarının korunması hususuna özellikle dikkat etmiştir. Somut olaydaki gibi, özgürlükten mahrumiyet söz konusu olduğunda, yasal kesinlik ilkesinin gerekliliklerinin yerine getirilmesi özellikle önemlidir. Bu nedenle, ulusal hukuk uyarınca kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılmasına ilişkin koşulların açık şekilde tanımlanması ve bizzat kanunun uygulamasının **öngörülebilir olması** önem arz etmektedir. Böylece kişinin,

¹⁵³ İHAM, Alparslan Altan, para. 94.

¹⁵⁴ İHAM, Alparslan Altan, para. 101.

¹⁵⁵ İHAM, Alparslan Altan, para. 102.

gerekirse hukukî yardım alarak, belirli bir eylemin yol açabileceği sonuçları öngörebilmesini mümkün kılacak ölçüde yeterince açık olması demek olan ve İHAM’da düzenlenen kanunilik standardı karşılanmış olacaktır.¹⁵⁶

AYM başvurucunun bireysel başvurusu hakkında kabul edilemezlik kararı verirken soruşturma makamlarının suçüstü hâlinin mevcut olduğuna ilişkin tespitinin olgusal ve yasal dayanağının bulunduğuna işaret etmiş, bu sonuca varırken, Yargıtayın ilgili içtihadına atıfta bulunmuştur. İHAM, AYM’nin CMK’nın 2’nci maddesinde yer alan suçüstü hali (*in flagrante delicto*) kapsamında, herhangi bir fiili unsur veya devam eden cezai bir eylem belirtisine ihtiyaç duyulmaksızın, başvurucunun durumunu suçüstü olarak kabul etmesini dikkat çekici bulmuştur. İHAM, ulusal hukukun yorumlanması ve uygulanması konusunda asıl sorumlu olan ulusal mahkemelerin yorumunun keyfi olmadığı veya açıkça makul olduğu sürece sınırlı yetkisi bulunduğu kabul etmekle birlikte yerel mahkemelerin yürürlükteki yasal hükümlere ters düşen istisna hükümlerini içtihatlarına esas almalarının yasal kesinlik ilkesini tehlikeye düşürebileceğini vurgulamıştır.¹⁵⁷

Suçüstü kavramının genişletilmesi sonucunda, suç örgütüne dâhil olduğundan şüphelenilen yargıçların Türk hukukunca tanınan yargısal korumalardan mahrum bırakılması yürütme organının müdahalelerine karşı onları savunmasız/ güvencesiz veya mevcut güvenceleri etkisiz hale getirecektir. Mahkeme; bahse konu güvence ve yargısal korumaların, yargıçlara, kişisel yararları için değil, görevlerini bağımsız bir şekilde ifa edebilmelerini güvence altına almak amacıyla sağlandığını belirterek, bu durumun yargıçların tamamen ceza soruşturması ve kovuşturmasından muaf oldukları anlamına gelmediği hususunun altını çizmiştir. Söz konusu korumanın amacı, genel olarak yargı sisteminin, özel olarak da yargı mensuplarının, adli görevlerini yerine getirirken yargı dışındaki organların ve hatta denetim görevi ifa eden yargıçların yasal olmayan kısıtlamalarına maruz kalmalarını engellemektir. İHAM; başvuru hakkında suçüstü hali gibi istisnai bir duruma başvurulması yerine, Anayasa’da ve 6216 sayılı Kanun’da yer alan güvencelerin gözetilmesi koşuluyla, 6216 sayılı Kanun’un il-

¹⁵⁶ İHAM, Alparslan Altan, para. 103.

¹⁵⁷ İHAM, Alparslan Altan, para. 111.

gili hükümlerinin somut olayda uygulanabileceği hususunun altını çizmiştir.¹⁵⁸ İHAM; bu usûl yerine, ulusal yargı yerlerince suçüstü kavramının kapsamının genişletilmesi ve uygulanmasının, AYM tarafından da bu işlemin haklı görülmesinin sebebini anlayamadığını ifade etmiştir. AYM'nin işaret ettiği/gönderme yaptığı Yargıtay kararlarına bakıldığında, kesintisiz suçlarla ilgili hususların daha çok mahkemelerinin yargı yetkisinin ve zamanaşımı gibi süre kuralının uygulanabilirliğinin belirlenmesi amacına matuf olduğu görülmektedir. Keza Yargıtayın kesintisiz suçlara ilişkin yerleşik içtihatlarına dayanan suçüstü hali ile ilgili ortaya çıkan hukuksal yorum ve değerlendirmeler başvuru tutuklandıktan çok sonra geliştirilmiştir.¹⁵⁹

Mahkemeye göre; CMK'nın 2'nci maddesinde yer alan suçüstü tanımının olağan boyutları aşılarak genişletici yorum yapılmış, CMK'nın 100'üncü maddesi anlamında, başvuru için salt suç örgütüne üyeliği şüphesinin varlığı suçüstü işlemi için yeterli sayılmıştır.¹⁶⁰ Suçüstü kavramının bu kadar genişletilerek yorumlanması AYM yargıcı olarak görev yapan ve bu nedenle 6216 sayılı Kanun'un korumasında olan başvuru yasağını anılan güvencelerden yoksun bırakmıştır. Türk mevzuatının AYM üyesine mutlak dokunulmazlık sağlamadığı, aksine 6216 sayılı yasanın 16 ve 17'nci maddelerinde öngörülen usullere uygun olarak herhangi bir üye hakkında soruşturma başlatılmasına engel bir durumun olmadığı hususu göz ardı edilmiştir.¹⁶¹

Mahkeme, ulusal mahkemelerin suçüstü kavramının kapsamını genişletmelerinin ve mevcut davada iç hukuku uygulamalarının, sadece yasal kesinlik ilkesi bağlamında bir sorun teşkil etmediği aynı zamanda bariz bir şekilde mantıksız olduğu kanaatine varmıştır. Dolayısıyla, başvuranın AYM üyelerine sağlanan usule ilişkin güvencelerden mahrum bırakılmak suretiyle, CMK'nın 100'üncü maddesi uyarınca yakalanması ve tutuklanmasının Sözleşme'nin 5/1 maddesi gereğince kanunda öngörülen bir usul doğrultusunda gerçekleştirilmediğini belirterek ihlal kararı vermiştir.¹⁶²

¹⁵⁸ İHAM, Alparslan Altan, para. 113.

¹⁵⁹ İHAM, Alparslan Altan, para. 109.

¹⁶⁰ İHAM, Alparslan Altan, para. 111.

¹⁶¹ İHAM, Alparslan Altan, para. 113.

¹⁶² İHAM, Alparslan Altan, para. 115.

B. Turan ve Diğerleri Türkiye Başvurusu

1. Başvuru Konusu İddialar

Başvuran yargı mensupları 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2575 sayılı Danıştay Kanunu ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'na tabi olan yargı mensuplarıdır. Başvurucular darbe girişimi sonrasında anılan kanunlarda belirtilen özel usulî güvencelere aykırı olarak haklarında suçüstü işlemi uygulandığı ve bu işlemi takiben yakalandıklarını ve tutuklandıkları ifade ederek İHAS m. 5'te yer alan özgürlük ve güvenlik haklarının ihlal edildiğini savunmuşlardır.

Başvurucular ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hallerinde hazırlık ve ön soruşturmanın genel hukuk hükümlerine göre yürütüleceğini kabul etmekle birlikte tutukluluklarına sebep olarak gösterilen suçüstü haline itiraz etmişlerdir. Başvurucular silahlı terör örgütü üyeliği suçunun kesintisiz suç niteliğinde olmasında tereddüt bulunmadığını ama kendilerine suçüstü yapılmasına gerekçe gösterilen bağlantının oldukça zayıf ve zorlama olduğunu beyan ederek hak ihlali iddialarını gündeme getirdikleri görülmektedir.

2. Davalı Hükûmetin Savunması

Hükûmet somut davalarda başvuranların aleyhine yürütülen soruşturmaların ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren TCK'nın 314'üncü maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca silahlı terör örgütüne üyelik şüphesiyle açıldığını, başvuruya konu olan soruşturmaların suçüstü hali kapsamında CMK'nın ilgili hükümlerine göre yürütüldüğünü kaydetmiştir. Hükûmet, Yargıtay ve Danıştay üyelerine ilişkin olan 2797 ve 2575 sayılı kanunların ve AYM üyelerine ilişkin olan 6216 sayılı Kanun'un, kişisel suçlar ile resmi sıfatla işlenen suçlar arasında ayırım yapmadığını, ilgili kanunlarda öngörülen özel usûllerin suçüstü hali durumu hariç her iki durumda da geçerli olduğunu kabul etmiştir.

Davalı hükûmet 2802, 2797 ve 2575 sayılı kanunlarla yargı mensupları ve ayrıca Yargıtay ve Danıştay üyeleri hakkında yürütülen ceza soruşturmalarında belirlenen özel usûle uyulması gerektiği konusunda hemfikir olsa da başvuruya neden olan yakalama ve tutuklama kararlarının darbe girişi sonucunda ortaya çıktığını, silahlı terör örgütü üyeliğinin, kişisel bir suç olduğunu ve resmi görevler ile bağlantılı

olarak veya bu görevler sırasında işlenen bir suç olarak değerlendirilemeyeceğini, yakalanan ve tutuklanan yargı mensupları bakımından suçüstü kararının darbe girişimi savuşturulurken verildiğini ve dolaşısıyla ağır ceza mahkemelerinin görevine giren suçüstü halinin mevcut olduğunu bu nedenlerle başvuru haklarında genel hükümlerin uygulanması gerektiğini ifade etmiştir.

Hükûmet ayrıca silahlı terör örgütüne üyelik suçunun kesintisiz suç olduğunu, sulh ceza hâkimliklerinin, başvuranlar hakkında yakalandıkları anda suçüstü halinin mevcudiyetini tespit ettiğini ve dolaşısıyla 2797, 2575 ve 2802 sayılı kanunların ilgili hükümlerinin değil genel hüküm olan CMK m. 161/8 uyarınca Cumhuriyet savcılıklarınca yürütülen soruşturmaların ardından CMK'nın 100'üncü maddesi uyarınca tutuklanmalarına karar verildiğini beyan etmiştir. Nitekim CMK m. 161/8 belirli suçların görev sırasında veya görevinden dolayı işlenmiş olması halinde dahi soruşturmalarının doğrudan Cumhuriyet savcılarınca yapılacağı hükmünü amirdir.¹⁶³

3. İHAM'ın Değerlendirmesi

Mahkeme başvuruya ilişkin değerlendirmesinin ilk aşamasında yasallık ilkesini incelemiştir. Bu, herhangi bir yakalama ya da tutuklamanın ulusal hukukta yasal bir temelinin bulunması gerektiği anlamını taşır. Ayrıca ulusal hukuka uygunluk ya da yasallık tek başına yeterli değildir. Özgürlükten yoksun kılmaya yönelik müdahale yasaya dayansa bile idarenin keyfi tasarruflarına karşı bireyi koruma amacını gözetmesi gerekir.¹⁶⁴

Mahkeme ikinci aşamada ise öngörülebilirlik ilkesi açısından başvuruyu değerlendirmiş, iç hukukun kendisinin, özellikle hukukî belirlilik ilkesinin, İHAS ile uyumlu olup olmadığını saptamanın önemine işaret ederek kanunun bizatihi kendisinin öngörülebilirlik ölçütünü taşımasının zaruri olduğunu belirtmiştir.¹⁶⁵

¹⁶³ "(8) (Ek:21/2/2014-6526/15 m.) Türk Ceza Kanunu'nun 302, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 316'ncı maddelerinde düzenlenen suçlar hakkında, görev sırasında veya görevinden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır. 1.11.1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu'nun 26'ncı maddesi hükmü saklıdır",

¹⁶⁴ İHAM, Turan ve diğerleri, para. 80.

¹⁶⁵ İHAM, Turan ve diğerleri, para. 81.

Mahkeme öngörülebilirlik ve yasallık ilkelerinin öneminin altını çizdikten sonra, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğünün söz konusu olabilmesi için yargının teminatı olarak görevlerini ifa eden yargının ve yargıçların toplumdaki özel rolüne dikkat çekmiştir. Yargıçların ifa-de hürriyeti hakkına ilişkin başvurularda özellikle ortaya konulan bu değerlendirme, yargı mensubunun özgürlük hakkını etkileyen tedbirler bakımından evleviyetle ortaya konulmalıdır.

Yargıçlara kendi şahsi menfaatleri için değil, bağımsız biçimde görevlerini yerine getirmelerini temin etmek için verilen güvenceler hukukun üstünlüğüne saygı gösteren demokratik hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Yargı mensubunun özgürlüğünden mahrum bırakıldığı bir durumda hukukî belirlilik ilkesi çok daha önemli hale gelmektedir.¹⁶⁶ Mahkemeye göre, görevlerini bağımsız bir şekilde yerine getirmelerini güvence altına almak amacıyla yargı mensuplarına hukuksal koruma verilmesi halinde, bu düzenlemelere uygun bir şekilde hareket edilmesi gerekir. Demokratik bir toplumda yargının devlet organları arasındaki önemi, güçler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı dikkate alındığında tutuklama kararının nasıl uygulandığı konusuna özellikle dikkat gösterilmelidir.¹⁶⁷

Mahkeme 2802 sayılı Kanun'a tabi başvuranların tutukluluğuna ilişkin "suçüstü" kavramının uygulanması hakkındaki değerlendirmesini daha evvel ihlal kararı verilen *Baş-Türkiye* başvurusunda da ele alıp ihlal kararı verdiğini, somut başvuruda da suçüstü kavramının ulusal mahkemeler tarafından geniş olarak yorumlanmasının, İHAS hükümlerine aykırı olduğunu ifade etmiştir.¹⁶⁸

İHAM'ın, başvuranlara yönelik yakalama ve tutuklama kararlarında, uyuşmazlık konusu olan suçun kişisel ya da görevle ilişkili niteliği konusunda herhangi bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir. Çünkü Mahkemeye göre başvuruculara sağlanan yasal güvencelere uyulmamasının ana belirleyicisi somut olaylarda suçüstü hali bulunduğu iddia edilmesidir. Zira yargı mensupları 2802 sayılı Kanun'un 94'üncü maddesi anlamında ağır ceza mahkemelerinin görevine giren suçüstü hali koşullarının somut olayda ve yakalanma anında mevcut

¹⁶⁶ İHAM, Turan ve diğerleri, para. 90

¹⁶⁷ İHAM, Turan ve diğerleri, para. 82.

¹⁶⁸ Baş, para. 158.

olduğu iddiasıyla ve silahlı terör örgütü üyeliği suçunun kesintisiz suç niteliğinde olması gerekçe gösterilerek yakalanmışlar, başvuru hakları hakkındaki soruşturma CMK hükümlerine göre yürütülmüştür.¹⁶⁹

Mahkeme, davalı hükümetin işaret ettiği CMK m. 161/8'in sadece bir suç soruşturmasını yürütmekten sorumlu makamın belirlenmesiyle ilişkili görüldüğünü kaydetmiştir. Bu durumda Mahkeme söz konusu hükmü, başvuranların tutukluluğunun Sözleşme'nin 5'inci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca hukuka uygun olup olmadığını belirleme açısından dikkate almamıştır.¹⁷⁰

Başvurucuların daha evvel bireysel başvuruda bulundukları AYM'nin, başvuru hakları bireysel başvuruları hakkında kabul edilemezlik kararı verirken terör örgütü üyeliği suçunun kesintisiz suç olmasını ana dayanak noktası yapmaktan ziyade darbe girişimine ve darbe teşebbüsü sonrasında yaşanan olaylara dayandırması Mahkemece dikkat çekici bulunmuştur. İHAM'a göre, AYM varsayımsal bir şekilde suçüstü kavramını CMK'nın 2'nci maddesindeki geleneksel tanımının ötesine esnetmiştir. Başvurucuların darbe girişimi ile bağlantılı bir eylem içindeyken ya da suç teşkil eden fiili ifa ettikten hemen sonra izlenerek yakalandıklarına ya da bu başvuru hakları az önce suç işlediklerine dair kuvvetli iz ve emarelerle birlikte ele geçirildiklerine dair herhangi bir saptama yapılmayışı İHAM'ın ihlal kararı vermesinin ana gerekçelerinden birisi olmuştur.¹⁷¹

SONUÇ

Terörizmle mücadele ceza adaleti boyutu ile beraber birçok farklı boyutta ele alınması gereken hayati önemi haiz bir konudur. Devletler terör suçları, terörizm, terör örgütleri ve terör örgütü mensuplarıyla kolluk, hukuk, siyaset, ekonomi ve eğitim gibi birçok alanda almış oldukları tedbir ve düzenlemelerle mücadele etmektedirler. Bu mücadelede en önemli hususlardan bir tanesi, mücadelenin hukuk içinde yapılması ve hukuk araçsallaştırılmadan ceza adaleti sisteminin işletilmesidir. Terör suçlarının toplumda oluşturduğu infial duyguları araçsallaştırılarak veya bu suç bahane edilerek yasal güvencelerin ve

¹⁶⁹ İHAM, Turan ve diğerleri, para. 87.

¹⁷⁰ İHAM, Turan ve diğerleri, para. 89.

¹⁷¹ Turan ve diğerleri, para. 85.

sınırların aşılması, bireylerin hak ve özgürlük alanına sınırsızca müdahale edilmesi hukuk devleti ilkesi içinde kabul edilecek bir tutum değildir. İşte bu nedenle gerek iç hukukta gerek uluslararası alanda, müdahalelere karşı bireylerin hak ve hürriyetlerini koruyacak, bu hak ve hürriyetler ihlal edildiyse tazminini /telafisini sağlayacak, kimi mekanizmalar geliştirilmiş, birçok devlet de bu mekanizmaya uyma, uluslararası yargı mercilerinin kararlarını kendi iç hukukunda tanıma ve uygulama konusunda taahhüt vermiş, bunu da kendi anayasalarına derç etmiştir.

Anayasa'nın 140'ıncı maddesine göre, yargıçlar, mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçlık teminatı esaslarına göre görev ifa ederler. Yine aynı hükme göre, yargıç ve savcılar, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçlık teminatı esaslarına göre, kanunla düzenlenir. Anayasanın yargıçlık teminatı ve bağımsızlığı hakkında bahsetmiş olduğu düzenlemeler 2575, 2797, 2802 ve 6216 sayılı kanunlarla hayata geçmiştir. Bu güvenceler kişilere imtiyaz sağlamak için değil yargı mensuplarının görevlerini bağımsız olarak yerine getirmeleri için verilmiştir.

Yukarıda ifade edildiği gibi, yargıç ve savcılar hakkında yapılacak soruşturma ve kovuşturmalar yargı güvencesi ve bağımsızlığı esas alınarak yapılması icap ettiğinden yargı meslek mensuplarının tabi olduğu düzenlemelerde çeşitli güvenceler getirilmiştir. Söz gelimi, AYM üyeleri hakkında genel hükümlere göre soruşturma başlatılmasının 6216 sayılı Kanun gereğince AYM Genel Kurulunun bu yönde alacağı karara bağlı olması bu kabildendir. Gerek 2802 sayılı Kanun'a göre görev yapan yargıç ve savcıların gere yüksek yargı mensuplarının ve AYM üyelerinin ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hali anılan güvencelerin istisnasını teşkil etmektedir. Fakat, İHAM'ın da kararlarında vurguladığı üzere, şüpheli veya sanığın yargı mensubu olması durumunda (yargı bağımsızlığı ve yargıçlık teminatına aykırı bir durum ortaya çıktığından) suçüstü halinin yorumlanması ve uygulanması bakımından çok dikkatli ve titiz bir şekilde hareket edilmesi gerekmektedir.

Ceza ve ceza muhakemesi hukukunda geçerli olan "kuşkudan sanık yararlanır" (in dubio pro reo) ilkesinin karşılığı anayasa huku-

kunda “kuşkulu durumda özgürlükten yana” (in dubio pro libertate) yorum ilkesidir. Dolayısıyla masumiyet karinesi gibi temel hak ve hürriyetler ve hatta çekirdek haklar bakımından kanunlardaki istisna hükümleri dar yorumlamak elzemdır. Anayasanın bu ilkelere verdiği özen ve ehemmiyeti kanun koyucunun ve uygulayıcıların dikkate alması, istisna hükümlerinin dar yorumlanması ve keyfiliğe alan bırakılmaması gerekmektedir.

15 Temmuz darbe girişimi nedeniyle AYM üyeleri ile birlikte birçok yargıç ve savcı hakkında suçüstü işlemi yapılarak gözaltı ve tutuklama işlemi gerçekleştirilmiştir. Yüksek yargı ve AYM üyeleri hakkındaki yargı kararlarında (suçüstü işlemi ve buna bağlı olarak gerçekleştirilen diğer işlemler özelinde) anılan işlemlerin hukuka uygun olduğu, hak ihlali olmadığı yönünde karar verildiği görülmektedir. Bu kararlara yukarıda değinilmiştir fakat AYM’nin vermiş olduğu kabul edilmezlik kararları hakkında burada ilave parantez açılması gerekmektedir. Kendi üyeleri hakkında soruşturma açılmasına karar verebilecek tek yetkili makam AYM Genel Kurulu olmasına rağmen AYM’nin bu hususu kabul edilemezlik kararlarında gündeme hiç getirmediği görülmektedir. AYM, eski üyelerinin bireysel başvuruları kapsamında suçüstü hali işlemi hakkındaki değerlendirmelerini de yine kendisi yapmayıp sulh ceza hakimliği, cumhuriyet savcılığı ve Yargıtay kararlarına ve fezlekelerine gönderme yapmakla yetinmiş, AYM bu konuda kendisini yetkili görmemiştir. Halbuki AYM bu değerlendirmeleri kendisi yapabilir, kendi eski üyeleri bakımından 6216 sayılı Kanun’un 16 ve 17’nci maddeleri gereğince soruşturma açılmasına karar vererek dosyayı yetkili cumhuriyet savcılığına gönderebilirdi. Her ne kadar AYM, ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü halini mezkûr dosyalara bakmamasının gerekçesi olarak gösterse de suçüstü halinin varlığının tespitini yapma yetkisinin de yine de bizihi AYM Genel Kuruluna ait yetki olduğunu buradan hatırlatmak gereklidir. İlave olarak, AYM’nin; Alparslan Altan ve Erdal Tercan başvurularında terör suçlarının temadi ettiğini, bu yüzden suçüstü halinin uygulanmasında hukuka aykırı bir durum olmadığını ifade ederken, Yargıtayın konu ile ilgili kararlarına gönderme yaptığı görülmektedir. Halbuki Yargıtayın bahse konu kararlarının AYM üyeleri hakkında olmayıp 2802 ve 2977 sayılı kanunlara tabi yargıç ve savcılar hakkında olduğunu AYM gözden kaçırmış gibi görünmektedir.

İHAM; darbe girişimi hemen sonrasında yargıçların tabi olduğu usuli güvenceler bir tarafa bırakılarak, haklarında suçüstü işlemini uygulanmasının, ölçülü olmadığını, kanunla öngörülebilirlik ilkesine aykırı olduğu gerekçeleriyle İHAS m. 5'i ihlal ettiğini belirlemiştir. İHAM'ın konuya (salt yasallık ilkesinin ötesinde) demokratik hukuk devleti, yargıçlık teminatı, öngörülebilirlik ilkeleri açısından yaklaştığı görülmektedir. Yine, başvurucuların herhangi birisi hakkında darbe girişimi ile bağlantılı bir eylem içindeyken ya da suç teşkil eden fiilî ifa ettikten hemen sonra izlenerek yakalandıklarına ya da bu başvurucuların az önce suç işlediklerine dair kuvvetli iz ve emarelerle birlikte ele geçirildiklerine dair herhangi bir tespitin olmayışı İHAM'ın mezkûr ihlal kararlarını vermesinin ana gerekçelerinden birisi olmuştur.

Kaynakça

Kitaplar

- Alacakaptan Uğur, Suçun Unsurları Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970.
- Artuk Mehmet Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya, Caner, Uygulamalı Ceza Hukuku. Ankara, Adalet, 2016.
- Bayraktar Köksal, Siyasal Suç, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982.
- Brian M. Jenkins, The Study of Terrorism: Definitional Problems, California, The Rand Corporation, 1980.
- Çitlioğlu Ercan, Gri Tehdit Terörizm, Ankara, Destek Yayınları, 2008.
- Demir Cenker Korhan, Ayaklanmalar ve Ayaklanmalara Karşı Koyma: Kavramlar, Stratejiler ve Ülke Tecrübeleri, Ankara, Nobel Yayınları, 2017.
- Dönmezer Sulhi, Kriminoloji, Ankara, 2020.
- Evik Vesile Sonay, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, İstanbul, Beta, 2008.
- Evik Vesile Sonay, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan Kitabı, İstanbul, 2013.
- Gören Zafer, Anayasa Hukuku, Ankara, Yetkin, 2020.
- Gözler Kemal, Türk Anayasa Hukuku, Bursa, Ekin, 2019.
- Harris, D.J./O'Boyle, M./Bates, E.P./Buckley, C.M, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku. Çev. Mehveş Bingöllü ve Ulaş Karan, Ankara, 2013.
- Horgan John, The Psychology of Terrorism, New York, Routledge, 2005.
- İçel Kayıhan/Akıncı Füsun Sokullu/Özgenç İzzet/Sözüer Adem/Mahmutoğlu Fatih Selami/ Ünver Yener, Suç Teorisi 2. Kitap, İstanbul, Beta Yayınevi, 2002.
- Karan Ulaş, Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi - 3, Ankara, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi, 2018.

- Kavlak Cihan, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, Ankara, Seçkin, 2017.
- Koca Mahmut/Üzülmez İlhan, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, Ankara, Seçkin, 2023.
- Laqueur Walter, Terrorism, Boston, Little Brown and Company, 1977.
- Özbek Veli Özer/Doğan Koray/Bacaksız Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku; Ankara, Seçkin, 2023.
- Özbudun Ergun, Türk Anayasa Hukuku, Ankara, Yetkin, 2023.
- Özek Çetin, "Organize Suç." Nurullah Kunter'e Armağan. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1998.
- Özgenç İzzet, Terörle Mücadele Kanunu, Ankara, Seçkin Yayınları, 2006.
- Özgenç İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin, 2023.
- Özgenç İzzet, Suç Örgütleri, Ankara, Seçkin, 2023.
- Özgenç İzzet, Türk Ceza Hukuku Mevzuatı Cilt I, Ankara, Seçkin, 2023.
- Öztürk Bahri/Tezcan Durmuş/Erdem Mustafa Ruhan/Gezer Özge Sırma/Saygılar Yasemin F. Kırıt/Alan Esra/Özaydın Özdem/Tütüncü Erden Efser/ Tok Mehmet Can, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Parlar Ali/Hatipoğlu Muzaffer, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara, 2007.
- Schmid Alex P, "The Response Problem as a Definition Problem", Western Responses to Terrorism. Ed., Alex P Schmid / Ronald D Crelinsten New York, Frank Cass Publishers, 2005.
- Soyaslan Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Yetkin, 2022.
- Soyvural Muhittin, Terörizmin Anatomisi, İstanbul, Başar Ofset, 1997.
- Uluslararası Çalışma Örgütü, Örgütlenme Özgürlüğü, Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi Kararları Derlemesi. Çev. Çağla Ünlütürk Ulutaş, Cenevre, 2018.
- Şen Ersan/Eryıldız, H. Sefa, Suç Örgütleri, Ankara, Seçkin 2024.
- Tanör Bülent, Türkiye'de Kongre İktidarları (1918-1920), İstanbul, 2. Bası, Yapı Kredi Yayınları, 2002.
- Taştan Mehmet, Açıklamalı İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu, Ankara, Adalet Yayınevi, 2009.
- Tezcan Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, Rıfat Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara, Seçkin, 2023.
- Tezcan Durmuş/Erdem Mustafa Ruhan/Sancakdar Oğuz/Önok Rıfat Murat, İnsan Hakları El Kitabı, Ankara: Seçkin, 2024.
- Teziç Erdoğan, Anayasa Hukuku Genel Esaslar, İstanbul, Beta, 2018.
- Tozman Önder, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, Ankara, Adalet, 2017.
- Turinay Faruk Yasin, Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, Ankara, Seçkin, 2018.
- Türk Hukuk Lügati, Ankara: Türk Hukuk Kurumu 3. Baskı, 1991.
- Uyar Tulga, Terörle Malî ve Hukukî Mücadele, Ankara, Adalet Yay. 2008.
- Wilkinson, Paul, Terrorism and the Liberal State, New York, New York University Press, 1979.

104 Silahlı Terör Örgütü Üyeliği Suçu Özelinde Bir Tartışma: Suçüstü Hali Yargı Mensuplarına Tanınan Özel Usuli Güvencelerin İstisnası Olabilir mi?

Yaşar Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt 5, Ankara, 2010.

Yenisey Feridun/Nuhoğlu Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2023.

Zafer Hamide, Ceza Hukukunda Terörizm, İstanbul, Beta, 1999.

Makaleler

Alıç Mehmet, “Örgütler”, *Eğitim Yönetimi* 1 (I) (1995) s. 1-40.

Başeren Sertaç, “Terörizm, Kavramsal Bir Değerlendirme ve Hukukî Mücadele Yaklaşımları”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1 (1998) s. 155-168.

Bozlak Ayhan, “Çıkar Amaçlı Organize Suçlarla Mücadeleye İlişkin Temel Hukukî Düzenlemeler ve Başlıca İlkeler”, *Polis Bilimleri Dergisi* XI (3) (2009) s. 63-64.

Fine Jonathan, “Political and Philological Origins of the Term ‘Terrorism’ from the Ancient Near East to Our Times”, *Middle Eastern Studies* 46 (2) (2010) s. 271-88.

Gökpınar Mahmut, “Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Organize Suç”, *TBB Dergisi* 60 (2005) s. 214-234.

Hafızoğulları Zeki /Kurşun Günal, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, *TBB Dergisi* (71) (2007) s. 25-80.

Kitapçıoğlu Yüksel Tülay, “Silahlı Örgütlenme Suçu (TCK m.314)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 72 (1) (2023) s. 295-342

Osmanoğlu Bilal/Kıdıl Fahrettin, “Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Suçu Kavramları Üzerine Bir İnceleme”, *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi* Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan 21 (Özel S.) (2019) s. 1141-1177.

Önder Ayhan, “Mütemadi Suç”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 29 (1-2) (1963) s. 75-120.

Sağlam Fazıl, “Anayasa Hukuku Perspektifi ile Ağır Cezayı Gerektiren Suçüstü Hali Kavramı Üzerine Bir Deneme”, *Anayasa Hukuku Dergisi* 8 (15) (2019) s. 223-258.

Yayla Atilla, “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, *Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* XLV (1-4) (1990) s. 335-385.

Yenidünya Caner/İçer Zafer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan Özel Sayısı 19 (2) (2013) s. 797-828.

Yerdelen Erdal, “Mütemadi (Kesintisiz) Suç”, *TAAD* 5 (18) (2014) s.113- 152.

Diğer Kaynaklar

Çolak Haluk, “Türk Hukukunda Suçüstü Yargılaması”, Doktora Tezi İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Dilmaç Sabri, “Terörizmde Tanım Sorunu ve Yaklaşımlar”, Doktora Tezi Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, 2011.

Kaya Musa, “Kesintisiz (Mütemadi) Suç”, Doktora Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023.

Çevrimiçi Kaynaklar

AYM Kararlar Bilgi Bankası, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/>
ECHR, <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/stats-pending-month-2024-bil>
erişim tarihi: 21.10.2024.

ECHR, Annual Report, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/annual_report_2016_eng, erişim tarihi: 21.10.2024.

ECHR, Statical Reports, <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/stats-pending-month-2024-bil>, erişim tarihi: 21.10.2024.

İHAMGenelAğSayfası, <https://hudoc.echr.coe.int/#{%22documentcollectionid%22:%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%22}>

İHAM, Eminağaoğlu / Türkiye Davası, (Başvuru no. 76521/12), <https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22itemid%22:%22001-210715%22%22}>, erişim tarihi: 23.12.2024.

İHAM, Sarısu Pehlivan/Türkiye Davası, (Başvuru No. 63029/19), <https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:%22001-226210%22%22}>, erişim tarihi: 23.12.2024.

Medyascope TV Genel Ağ Sayfası, "AYM'nin iptal ettiği "örgüt adına suç işleme" fiili Resmî Gazete'de", <https://medyascope.tv/2024/03/12/aymnin-iptal-ettigi-orgut-adina-suc-isleme-fiili-resmi-gazetede>, erişim tarihi: 22.06.2024.

Nişanyan Sözlük, <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/me%C5%9Fhut>, erişim tarihi: 15.05.2024.

TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>

Yargıtay Karar Arama Genel Ağ Sayfası, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>